18 АПР 1991

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ:
ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ
ЗУЛ-ҚАЪДА, 30-КУН.
ШАМСИЙ,
1370 ЙИЛ
ЖАВЗО, 24-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган | 1991 йил 13 июнь, пайшанба, 111-сон | НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ МАЖЛИСИ ТЎҒРИСИДА

АХБОРОТ

12 июнь куни Тошкентда ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси иш бошлади.

Мажлисни Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши раисининг ўринбосари Б. И. Бугров очди.

Сессия қатнашчилари депутатлар А. А. Алимов (381-Димитров сайлов округи), Х. Серҗонов (489-Шўрхон сайлов округи), А. Мўминов (145-Комсомолобод сайлов округи) хотирасини бир дақиқа сукут сақлаб ёдга олдилар.

Ўрни бўшаб қолган депутатлар ўрнига сайланган Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ваколатларини тўғри деб топиш ҳақида мандат комиссиясининг раиси Ш. М. Мирзиёев маъруза қилди. Ўзбекистон ССР Конституциясининг 104-моддасига мувофиқ Олий Кенгаш Ўзбекистон ССР халқ депутатлари Коммунистик районидаги Свердлов номли жамоа хўжалиги бошқарувининг раиси А. Г. Машахановнинг (100-Бордонкўл сайлов округи), Ўрта Осиё темир йўли Фарғона бўлимининг бошлиғи М. Мирҳамзаевнинг (401-Темир йўл сайлов округи), халқ депутатлари Андижон вилоят советининг раиси, Андижон вилоят партия комитетининг биринчи котиби К. Ҳ Холмирзаевнинг (145-Комсомолобод сайлов округи), Қорақалпоғистон АССР Олий Кенгашининг раиси, Ўзбекистон Компартияси республика комитетининг биринчи котиби Д. Н. Шамшетовнинг (489-Шўрахон сайлов округи), Ўзбекистон Компартияси марказий назорат комиссиясининг раиси Ш. М. Йўлдошевнинг (381-Димитров сайлов округи) ваколатларини тўғри деб топди.

Олий Кенгаш сессиянинг кун тартибини тасдиқлади. Депутатлар қуйидаги масалаларни муҳокама қилишни белгиладилар:

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши раиси тўғрисида;

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши иш тартибининг лойиҳаси тўғрисида;

«Мустақил давлатлар иттифоқи тўғрисида»ги шартноманинг лойиҳаси ҳақида

«Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси билан Қирғизистон Республикаси ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида»ги шартномани ратификация қилиш ҳақида;

«Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси билан Туркманистон Совет Социалистик Республикаси ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида»ги шартномани ратификация қилиш ҳақида

Ўзбекистон ССР ҳукумати табиий офатларнинг оқибатларини бартараф этиш юзасидан кўраётган чора-тадбирлар ҳақида

«Оммавий ахборот воситалари тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунининг лойиҳаси ҳақида

«Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунининг лойиҳаси ҳақида

«Ўзбекистон ССР давлат солиқ идоралари тўғрисида»ги низом лойиҳаси ҳақида

«Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги Ўзбекистон ССР кодексига;

Ўзбекистон ССР жиноят-процессуал кодексига;

корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисидаги Ўзбекистон ССР қонунига;

Ўзбекистон ССР фуқароларидан, хорижий фуқаролардан ва фуқаролиги бўлмаган шахслардан даромад солиғи олиш тўғрисидаги Ўзбекистон ССР қонунига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги қонунларнинг лойиҳаси хусусида

«Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида

«Ўзбекистон ССРда чет эл инвестициялари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида

Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида

«Йўл ҳаракати қоидаларини бузганлик учун жавобгарликни кучайтириш тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонуни лойиҳаси ҳақида

Ўзбекистон ССР давлат ҳакамлиги идораларини қайта ташкил этиш тўғрисида

«Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий қонуни)га қўшимчалар ва ўзгартишлар киритиш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида

«СПИД билан касалланишнинг олдини олиш тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонуни лойиҳаси ҳақида

Ўзбекистон ССРнинг баъзи қонун ҳужжатларига қўшимчалар ва ўзгартишлар киритиш тўғрисида

«Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши мандат комиссияси ва комитетлари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари тўғрисида

Ўзбекистон ССР давлат хавфсизлиги комитети раиси тўғрисида

Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитетининг раиси тўғрисида

Ўзбекистон ССР Олий судининг раисини сайлаш тўғрисида

Ўзбекистон ССР Президентининг фармонларини тасдиқлаш тўғрисида

Депутатлар айрим бошқа масалаларни ҳам муҳокама қиладилар.

Сессияда Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов нутқ сўзлади:

У ўз нутқида республиканинг ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг долзарб муаммоларига тўхталди. Ҳозир, бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида аҳолини, айниқса унинг камбағал табақаларини ижтимоий ҳимоялашга алоҳида эътибор бериш зарур. Ижтимоий-сиёсий вазиятни барқарорлаштириш, юксак унумли меҳнат учун қулай шарт-шароит яратиш иқтисодиётни барқарор ривожлантиришнинг энг муҳим шартларидан биридир. Ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишнинг барча резервларини ишга солиш, ҳамма ерда интизом ва тартибни мустаҳкамлаш керак.

Ҳозирги шароитда республика Иттифоқдан ташқарида ривожлана олмайди, деб таъкидлади Президент, Ўзбекистон—тенг ҳуқуқли давлатлар иттифоқи тарафдоридир, бу давлатларнинг иқтисодий ва сиёсий мустақиллиги мустаҳкам бўлиши керак. И. А. Каримов ўз нутқида республикада рўй берган табиий офат оқибатларини бартараф этиш масалаларига катта эътибор берди, иқтисодиётни ривожлантиришнинг белгиланган дастурини амалга ошириш учун бутун халқнинг куч-ғайратларини бирлаштириш бугунги кунда ҳар қачонгидан ҳам зарур эканлигини таъкидлади.

Сессияда ташкилий масалалар кўриб чиқилди.

М. И. Иброҳимовнинг соғлиги ёмонлиги туфайли уни Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши раиси вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги илтимоси қондирилди.

Ўзбекистон Компартияси марказий назорат комиссияси раиси бўлиб ишлаган Ш. М. Йўлдошев яширин овоз бериш йўли билан Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг раиси этиб сайланди.

Олий Кенгаш Ўзбекистон ССР Дон маҳсулотлари вазири бўлиб ишлаган А. Н. Муталовни Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари этиб тасдиқлади.

Т. А. Алимов Ўзбекистон ССР Президентининг маслаҳатчиси этиб тайинланганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитети раиси вазифасидан озод қилинди. Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Қурилиш, меъморчилик, уй-жой-коммунал хўжалиги ва ободонлаштириш комитети раиси бўлиб ишлаган А. Ш. Ҳабибуллаев Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитети раиси этиб тасдиқланди.

Олий Кенгаш А. С. Моргасовнинг бошқа ишга ўтиши муносабати билан уни Ўзбекистон ССР Давлат хавфсизлиги комитети раиси вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги аризасини қондирди. Республика Давлат хавфсизлиги комитети раисининг биринчи ўринбосари бўлиб ишлаган Г. А. Алиев Ўзбекистон ССР Давлат хавфсизлиги комитети раиси этиб тасдиқланди.

Ўзбекистон ССР давлат ҳакамлиги идораларини Ўзбекистон ССР Олий ҳакамлик судига айлантириш тўғрисида қарор қабул қилинди. Р. А. Хачатуров унинг раиси этиб тасдиқланди.

Олий Кенгаш У. Қ. Мингбоевни Тошкент шаҳар суди раиси вазифасидан озод қилиб, уни Ўзбекистон ССР Олий судининг раиси этиб сайлади.

Депутатлар рўйхатдан ўтиш ва овоз бериш чоғида ахборот ва овозларни ҳисоблашнинг электрон тизимидан фойдаланишди.

Сессия ўз ишини давом эттиради.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши сессиясида.

Еркин БОТИР олган суратлар.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ
ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РАИСИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Ўртоқ Шавкат Муҳитдинович Йўлдошев Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг раиси этиб сайлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши раисининг ўринбосари

Б. БУГРОВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 12 июнь.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РАИСИ

ЙЎЛДОШЕВ ШАВКАТ МУҲИТДИНОВИЧ

Шавкат Муҳитдинович Йўлдошев 1943 йилда туғилган, ўзбек, 1973 йилдан КПСС аъзоси, Москва энергетика институтини, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги ижтимоий фанлар академиясини тамомлаган. Иқтисод фанлари номзоди. Меҳнат фаолиятини 1961 йилда Намангандаги «Пятилетка» ип йигириш-тўқув фабрикасида чилангир-таъмирловчиликдан бошлади. 1969 йилдан 1974 йилгача бўлган даврда Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Электроника илмий-тадқиқот институтида катта инженер, «Электротерм» Ўзбекистон ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош заводида уста, цех бошлиғи, Намангандаги электромеханика устахоналарининг бош муҳандиси, «Намангансоат» ишлаб чиқариш корхонасида директор бўлиб ишлади.

1974 йилдан бошлаб партия ва совет ишларида — Ўзбекистон Компартияси Наманган вилоят комитетининг инструктори, бўлим мудирининг ўринбосари, бўлим мудири, халқ депутатлари Совет район совети ижроия комитетининг раиси, халқ депутатлари Наманган вилоят совети ижроия комитети раисининг ўринбосари, Ўзбекистон Компартияси Наманган шаҳар комитетининг биринчи котиби лавозимларида ишлади. 1985—1987 йилларда КПСС Марказий Комитети ташкилий-партиявий ишлар бўлимида инструктор, 1987 йилдан бошлаб Сирдарё вилоят партия комитетининг иккинчи котиби, 1988 йилдан бошлаб Фарғона вилоят партия комитетининг биринчи котиби бўлиб ишлади. 1990 йилдан бошлаб эса айни бир вақтда халқ депутатлари Фарғона вилоят советининг раиси лавозимида ҳам ишлади. 1990 йилда Ўзбекистон Компартияси Марказий назорат комиссиясининг раиси этиб сайланди.

Ўртоқ Ш. М. Йўлдошев СССР халқ депутати ва КПСС Марказий назорат комиссияси раёсатининг аъзосидир.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ
ҚАРОРИ

ЎРТОҚ М. И. ИБРОҲИМОВ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Ўртоқ М. И. Иброҳимовнинг соғлиғи ёмонлиги туфайли Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши раиси вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги илтимоси қондирилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши раисининг ўринбосари

Б. БУГРОВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 12 июнь.

КОМИТЕТ МАЖЛИСИ

11 июнь куни Тошкентда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Фахрийлар ва ногиронлар ишлари комитетининг навбатдаги мажлиси бўлди.

«Ўзбекистон ССРда ногиронларнинг ижтимоий ҳимояси тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақидаги масала кўриб чиқилди. Мулоҳазалар, таклифлар, қўшимчалар ва истаклар ҳисобга олиниб, қонун лойиҳаси маъқулланди. Ушбу қонун лойиҳасини кўриб чиқиш учун республика Олий Кенгаши раёсатига тақдим этишга қарор қилинди.

Ўзбекистон ССР Президентининг «Совет халқининг Улуғ Ватан урушида қозонган ғалабасининг 45 йиллигини байрам қилиш муносабати билан Улуғ Ватан уруши ногиронларига, қатнашчиларига, байналмилалчи жангчиларига ва ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг оилаларига қўшимча имтиёзлар тўғрисида»ги фармони қандай бажарилаётганлиги ҳамда комитет шу йил апрелда ўтказган кенгаши якунлари ҳақидаги масалалар муҳокама қилинди.

(ЎзТАГ).

Биринчи иш куни

ҚАНДАЙ ЯХШИ-Я!

Депутатлар Олий Кенгаш сессияси бошланишидан олдин мажлислар залига ўрнатилган электрон ҳисоблаш машиналаридан фойдаланишни ўргандилар. «Рада-мажлис» деб номланувчи бу ажойиб мослама ижодкорларидан бири Украина Фанлар академиясининг кибернетика институти директори А. Морозовнинг сўзларини тинглар эканман, хаёлимдан шундай фикр кечди: «Давр шашти нақадар шитоб. Унинг ҳар бир сонияси ахборотларга шунчалар бойки, инсон уларни қабул қилиши, мушоҳада этиши ва шунга яраша муносабатини билдириши лозим. Табиийки, унинг имкониятлари барча жабҳаларда ҳам чексиз эмас. Бироқ у ҳар қандай мушкулотнинг кушодини излайди. Топади ҳам. Ахборотларга муносабат борасида ҳам одамзот эришган бугунги ютуқлар бемисл ва кўламли...»

Энди депутатларимиз сўз сўраб микрофон қаршисида соатлаб тизилиб турмайдилар. Кўрилаётган масалага ўша дақиқада ўз ўрнидан ҳам оғзаки, ҳам далилий қарорини баён этиши, гапириш фикридан қайтган бўлса, компьютер хотирасига солиб қўйган «Сўз сўрайман» деган жумлани ўчириб ташлаши, кўрилаётган масала лойиҳаси матнига ўзгартишлар киритиши мумкин.

Бироқ ҳар қандай яхши иш ҳақида ҳам ҳар ким ҳар хил фикр билдириши аниқ. Кимнидир қувонтирган нарса бошқа бировни ташвишга солиб қўяди.

— Залдаги ўзгаришни кўриб яйраб кетдим, — дейди қорақалпоғистонлик Рўзигул Рейимбоева, — Қурсак бўларкан-ку. Ўзимни энг тараққий этган мамлакатлар парламентидагидек ҳис этдим шу топда.

— Илгарилари депутат сифатида ўзимизни анчайин камситилгандек сезардик,— дейди рассом Жавлон Умарбеков. — Ҳар қалай, биз ҳам мустақил давлат бўлдик. Ишларимиз ҳам шунга лойиқ бўлиши шарт. Мени бир нарса ташвишга солади. Иттифоқ парламентининг қайсидир сессиясида айрим депутатлар электрон ҳисоблаш машиналарини ҳам бошқаришмоқда, деб гумон қилишувди. Ишқилиб шундай бўлмаса бас. Бу ўринда Ошкоралик комитети назорат ўрнатиши кераккка ўхшайди.

Пахтачи район ижроия комитетининг раиси Исмат Санаев эса бу воқеани инқилобий ўзгариш деб таърифлади.

— Айтишларича, машиналарни ўрнатишга бир неча миллион сўм атрофида маблағ кетибди. Майли, қачонгача пулни аяймиз. Ахир компьютерлаштириш фақат депутатлар учун қулайлик эмас. Бу бутун халқимиз тараққиёти, маданияти, ёш авлод келажагига дахлдор.

Ҳа, бизнингча ҳам шундай. Сессияни кузатган ҳар бир фуқаро бундан буён камчиликтерсиз ҳаёт кечириш мумкин эмаслигига ишонч ҳосил қилади.

Бироқ бу янгиликнинг айрим ўртоқлар учун ноқулай томонлари ҳам бор. Қайси депутат сессияда қатнашмаётган ёки рўйхатдан ўтиб, чиқиб кетган бўлса, электрон ҳисоблаш машинаси хотирасида қайд этилади. Бундай халқ ноибларининг исми-шарифи бот-бот экранда кўрсатиб ҳам турилади.

Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

...МИНГНИ КЎРИБ ФИКР ҚИЛ

ЎЗБЕК халқининг ажойиб бир мақоли бор: «Бирни кўриб фикр қил, мингни кўриб зикр қил». Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг навбатдаги сессиясига тайёргарлик кўрар эканман, хаёлимга бот-бот шу мақол келади. Уни эслашим бежиз эмас, албатта. Негаки, мазкур сессияда биз республикамиз, халқимиз тарихи ва тақдирида катта аҳамиятга эга бўлган масалага — «Суверен давлатлар Иттифоқи тўғрисидаги шартнома лойиҳасига ўз муносабатимизни билдиришимиз лозим.

Ўзбекистоннинг келажаги қандай: мустақил, бой-фаровон давлат бўладими ёхуд марказга бутунлай тобе, ҳақ-ҳуқуқсиз ўлкалигича қолаверадими? Агар мазкур саволга ижобий жавоб тополмасак, сайловчиларимиз ҳам, келажак авлод ҳам бизни абадул-абад кечирмайдилар. Бундай дейишимга эса тўла асос бор, қариб 74 йиллик тарихимиз ҳам шундан гувоҳлик беради. Ваҳоланки, илгари ҳам шундай шартнома тузилганди ва ҳали у расман бекор қилингани йўқ. Юқоридаги мақолни тез-тез эслашимнинг боиси ҳам шунда, ўтмишдаги хатоларимиздан хулоса чиқарайлик, демоқчиман.

Биз Иттифоқни ҳурмат қиламиз ва сўзсиз унда бўлишимиз керак. Аммо битта шарт бор: Иттифоққа бошқалар билан тенг ҳуқуқли, мустақил давлат сифатида аъзо бўлайлик. Токи табиий бойликларимизга, пешона теримиз билан яратаётган неъматларимизга Иттифоқ хўжайин бўлиб истаган пайтда, хоҳлаганича ташиб кетавермасин. Берадиган нарсаларимизни ҳам, оладиганимизни ҳам тийин-тийингача ҳисоб-китоб қилишни ўрганайлик.

Халқимизда яхши удум бор: фарзанд вояга етиб, ишга кириб, маошини отасига келтириб берганида оила бошлиғи унинг бир қисмини олиб қолади-да, қолганини: «Ма, болам, кам-кўстингга ишлат» дейди. Ана шунга қиёсан давлатимиздаги оила бошлиғи — Иттифоқ шу пайтгача ўз фарзандлари—республикаларга нисбатан жуда ҳурматсизлик қилди. Тўғрироғи, уларни талаш билан овора. Ҳеч эсимдан чиқмайди, «турғунлик даври» деб аталаётган йилларда ўтган бир йиғинда Брежнев: «Шароф, сен пахта билан шуғуллан, гўштни мана биз берамиз» деганди. Ҳозир иккоалари ҳам йўқ, аммо Иттифоқ бор. Гўшт таъминоти эса ўшанда қандай бўлса, ҳозир ҳам шундай.

Неча йиллардан бери маъмурий-буйруқбозлик тартиботини йўқотиш зарурлиги тўғрисида гапирилади. Амалдачи? Ҳеч қандай ўзгариш йўқ. Мисол учун қишлоқ хўжалиги ёки қурилиш билан шуғулланувчи ташкилотларни олиб кўрайлик. Уларнинг раҳбарлари, ишхоналари неча мартадан ўзгарди, аммо моҳияти ўша-ўша. У ёғини сўрасангиз, Иттифоқ миқёсидаги қишлоқ хўжалиги ёки қурилиш вазирликларининг республикага, хўжаликларга ёки уларнинг аъзоларига нима кераги бор? Ҳаммасидан ҳам алам қиладигани — вазирликлардаги корчалонлар деҳқон ва ишчиларнинг пешона тери ҳисобига кун кўришади-ю, лекин сариқ чақалик ёрдам беришмайди.

Фикримча, биз Қирғизистон ва Туркманистон республикалари билан тузилган дўстлик, ҳамкорлик тўғрисидаги шартномаларга тарихий ҳужжат сифатида қарашимиз зарур. Зеро, бу республикалар ҳудудида қадим-қадимдан туркий миллатлар яшаган. Шартномалар уларнинг келажаги ҳам, тақдири ҳам бир эканлигини амалда тасдиқлаши керак. Агарда бутун Ўрта Осиё яхлит бўлса, ягона мақсад йўлида олға интилса, ҳеч ким бизга қарши чиқолмайди. Ахир «бирлашган ўзар» деган гапни ота-боболаримиз бежиз айтишмагандир.

Оммавий ахборот воситалари ва виждон эркинлиги тўғрисидаги қонунлар республикамизда ошкораликнинг, демократиянинг ривожланишига, маънавий муҳитнинг янада соғломлашувига хизмат қилади, деб ўйлайман. Бутун мамлакат иқтисодий инқироздан ларзага келиб турган ҳозирги кунда Олий Кенгаш сессияси кун тартибига ташқи иқтисодий фаолият, чет эл инвестициялари, кооперация тўғрисидаги қонунлар лойиҳаларининг киритилгани ўлкамиз раҳбарияти Ўзбекистонни иқтисодий таназзулдан тезроқ олиб чиқишга астойдил интилаётганидан, яқин келажакда бу борада халқаро майдонга дадил қадам босишга тайёр эканлигидан далолатдир. Ҳамма гап бизнинг ана шу ҳужжатларни маромига етказишимизда.

Рустам АКБАРОВ,
Ўзбекистон ССР халқ депутати.
Тошкент районн.

XXI аср бўсағасида

Академик Эркин ЮСУПОВ, *СССР халқ депутати, СССР Олий Кенгаши аъзоси*

ИСТИҚБОЛ ҲАҚИДА ЎЙЛАР

Инсон доим олдинга, камолотга интилади. Кечаги, бугунги вазият қандай бўлмасин, келажакда адолатли тузум, яхши, тинч, фаровон турмушни орзу қилади.

Меҳнаткаш ўзбек халқи ўтмишда ҳам, сўнгги 73 йил давомида ҳам шундай умид билан яшади ва яшамоқда.

1985 йил баҳорида бошланган қайта қуриш шу орзулар юзага чиқиши йўлидаги ҳал қилувчи босқичдек бўлиб кўринди, ҳаммамизга катта умид ва ишонч бахш этди. Лекин, афсуски, орзулар бепоён йўлдаги саробдек бўлиб қолди. Ўтган олти йил ичида мамлакатимиздаги иқтисодий-сиёсий вазият, маънавий муҳит оғирлашса оғирлашдики, лекин енгиллашмади. Турғунлик давридаги тўла бўлмаган тўкинчиликдан дўконларнинг бўш пештахталаригача, озиқ-овқат маҳсулотларини карточкалар билан олишгача, нарх-навонинг ҳеч тасаввур қилинмаган даражада кўтарилишигача етиб келдик.

Ошкоралик ва демократия ҳақидаги ғоялар ҳам етилмаган заминга уруғ экканлек бўлди. 70 йил давомида оғзи, қулоғи, кўзи бекитилиб келган оммада бу янгиликлардан оқилона фойдалана олиш тажрибаси, кўникмаси ҳам йўқ эди. Шу сабабли кўп ҳолларда демократия бебошлик, ошкоралик эса туҳмат ва ҳамма нарсани қоралаш шаклида намоён бўла бошлади.

Мамлакатда ноодилона ташкил топган иқтисодий алоқалар тузилиши натижасида хом ашё беришга мўлжалланган, бутун халқ хўжалиги бир томонлама шаклланган республикаларнинг иқтисодий-ижтимоий аҳволи яна ҳам оғирлашиши табиийдир.

Ўзбекистоннинг иқтисодий-сиёсий мустақиллиги сари ҳаракатлар ниҳоятда қийинчилик билан, кўплаб маъмурий-бюрократик тўсиқларга учраб амалга ошаётган ҳозирги даврда ўзбек халқининг келажаги ҳақида умиду ташвиш билан чуқур ўйлаш зарур бўлиб қолмоқда.

Истиқбол йўллари ҳақида турли фикрлар, қарашлар бўлиши муқаррар, албатта. Лекин гап холис ниятли, миллатпарвар кишилар бу масалада бир-бирларига таъна тошини отмай, ҳамжиҳатлик билан, бир ёқадан бош чиқариб ўйлашларига боғлиқ.

Порлоқ келажакни ҳеч ким бизга ташқаридан келтириб бермайди. Ўзбекларга ёрдам қўлини чўзаётганларнинг ҳаммасида ҳам ўзининг манфаати борлигини, республикамиз бойликларига, халқимизнинг ризқу рўзига четдан кўз олайтириб турганлар ҳозир ҳам кўплигини, бундан кейин ҳам бўлишини унутиш ярамайди. Биз бировнинг калондимоғлик билан узатган садақасига муҳтож эмасмиз. Халқимизнинг тўқ, фаровон турмушини таъминлаш учун етарли бўлган бойликларимиздан, имкониятларимиздан оқилона фойдаланишга ўзимиз ўрганиб олишимиз, бу йўлдан ҳеч оғишмай бормоғимиз зарур.

Мамлакатга миллионлаб тонна пахта, ўн минглаб тонна пилла, миллионлаб қоракўл тери, қанча-қанча олтин, мис, газ ва бошқа хом ашё бериб, текинхўрлар, ишёқмаслар деган таъналарни эшитганимиз ҳеч унутиб бўлмайдиган сабоқдир. Ҳозир республикамизда 20 миллиондан ортиқ киши яшайди. Агар ўз бойликларимиздан оқилона фойдаланишни ўрганиб олсак, Ўзбекистонда 40 миллиондан зиёд одам тинч, тўқ, фаровон кун кўриши мумкин.

Янгиланган федерация таркибига кирганимизда ҳам ўз ғамимизни ўзимиз еймиз.

Истиқболни шундай белгилайликки, кеча-кундуз ишлаб чарчашни билмайдиган меҳнатсевар, жафокаш, очиқ қалб эгаси бўлган халқимиз ҳеч қачон бировлардан садақа сўраб қўл чўзмасин.

Истиқбол ҳақидаги оқилона ўйлар, ташвишлар кўп муаммоларни ўз ичига олади. Порлоқ келажакка олиб борадиган асосий масалаларни турли мавсумий, майда-чуйда вазифалар билан аралаштириб ҳам бўлмайди.

Ҳозир зиёлиларимиз, кенг жамоатчилик қатор муаммоларни тезроқ ҳал этиш талабини кун тартибига қўймоқдалар.

Ўзбек тилини давлат тили сифатида ривожлантириш, маданий меросдан, халқимизнинг бой тарихий анъаналарию маросимларидан оқилона ва одилона фойдаланиш, шу вақтга қадар синфийлик, партиявийлик деган шиорлар остида яшириб келинган тарих ҳақиқатини тиклаш, бой миллий маданиятимизни камол топшириш йўлларини ахтариш, виждон эркинлигини ҳимоя қилиш, демократия, ошкоралик, фикрлаш эминлигини тиклаш шулар жумласига киради.

Бу муаммолар ҳақида ўйламаслик асло мумкин эмас, албатта.

Минг йиллик, тарихга эга бўлган, Лутфий, Навоий, Бобур, Машраб, Фурқат, Муқимий меросида ўз жозибадорлигини, бой дунёсини кўрсатган она тилимиз янги имкониятларни изчиллик билан, оғишмай истифода этиш асосида тез юксалмоғи зарур.

Маданий меросни эъзозлаш ҳам муҳим аҳамиятга эга. Ўзбек халқининг асрлар давомида шаклланган бой маънавий-ахлоқий меросида, меҳнатсеварлик, инсонийлик, инсонпарварлик билан боғлиқ ажойиб удумлари, урфу одатларида, миллий психологияси ва табиатида ҳозирги кун маданиятини ривожлантиришда катта аҳамият касб эта оладиган томонлар кўп. Биз бу хазинадан ҳануз етарли фойдаланганимиз, ҳаттоки унинг моҳиятига тўла тушуниб етганимиз йўқ. Бу борадаги меросимиз ҳозир ҳам инсон маънавий қиёфасини шакллантиришнинг бебаҳо манбаи бўлиб хизмат қила олади.

Тарих ҳақиқатини тиклаш борасида ҳам ҳал этилиши зарур бўлган кўп муаммолар бор. Биз она юртимизнинг антик давр ва ўрта асрлардаги тарихини тўла билмаймиз. Тарихнинг бу саҳифалари ҳақидаги билимларимиз ёки ниҳоятда юзаки, ёки сиёсий нуқтаи назарлар асосида сохталаштирилган бир ҳолдадир. Темур ва бошқа тарихий шахслар ҳақида тўла ҳақиқатни атрофга ҳадиксираб қарамай айта оладиган кунлар ҳам келиб қолар. Ўрта Осиёнинг Россия томонидан босиб олиниши билан боғлиқ даҳшатлар, социалистик қурилиш йилларидаги ҳукмдор шахслар диктатураси, бюрократик-маъмурий сиёсий тузум натижасида юз берган фалокатлар ҳақида ҳам дастлабки одилона гаплар айтилди. Бу масалаларда ҳақиқатни тикламоқ учун қанча-қанча вақт керак бўлади ҳали.

Виждон эркинлиги, демократия, ошкоралик йўлида ҳам баъзи ишлар қилинмоқда.

Лекин мен санаб ўтган ва бошқа муаммолар Ўзбекистон, ўзбек халқи истиқболини порлоқ қилиш йўлидаги ҳал этувчи, биринчи даражали омиллар эмас. Агар истиқболимиз учун ҳал қилувчи аҳамиятга молик асосий йўлларни танлай олмасак, ўз-ўзимизни юпатадиган, иккинчи даражали масалалар билан банд бўлиб қоладиган бўлсак, яна кўзимиз юмилади, узоқни кўролмаймиз.

Ижтимоий борлиқ инсон онгини белгилайди, деган ғоянинг қанчалик ҳақиқат эканини ҳозирги кунимиз яна бир исботламоқда.

Ўзбекистоннинг келажаги, халқимизнинг истиқболи ижтимоий, иқтисодий, сиёсий тараққиётнинг энг оқилона йўлларини топа билишимизга, бу борада жаҳонда тўпланган тажрибадан қанчалик фойдалана олишимизга, фан ва техника ютуқларини ҳаётга кенг, самарали татбиқ этишимизга боғлиқ. Турмуш тўқ, фаровон, тинч бўлиши кишиларнинг маънавий баркамоллигига ҳам ижобий таъсир этади.

Ўзбекистоннинг ҳозирги иқтисодий ва ижтимоий аҳволи ниҳоятда оғир. Ҳамма масалаларда бўйнимизга қадар ботқоққа ботиб қолганмиз. Ўнлаб йиллар давомида тўпланган муаммолару қийинчиликларни тез вақтда, бирданига ҳал этиб бўлмайди. Кўча-кўйда тўполон қилиб, ҳамма масалаларни дарҳол ечиш хусусида халққа ваъда бераётган кўкнорихаёлларнинг ишини ўта масъулиятсизлик, иқтисодий ва сиёсий муаммоларни тушуниш борасидаги саводсизлик деб таърифлаш мумкин. Бу қийинчиликлардан ақл-идрок, сабр-тоқат, ҳалол меҳнат асосида беш-ўн йиллар ичидагина қутула олишимиз мумкин.

Биринчи навбатда тараққиётнинг ҳал қилувчи омили бўлган саноатнинг юксалиш истиқболлари ҳақида ўйлаш керак.

Биз шу вақтга қадар мустамлакачилик даврида Туркистон чор Россиясининг хом ашё базаси бўлганини, саноат эса метрополия манфаатларига мослашиб бирёқлама ривожланганини, маҳаллий миллатлардан малакали ишчилар етиштирилмаганини баланд овоз билан танқид қилиб келдик. Совет тузуми даврида Ўзбекистонда саноат юксалиши борасида анча ишлар қилинганини унутиб бўлмайди. Лекин мавжуд корхоналарнинг структурасини, халқ хўжалигининг асосий тармоқларини, малакали ишчиларнинг миллий таркибини кўрсак, кўп масалалар кўз ўнгимизда очиқ-ойдин бўлиб қолади.

Саноатнинг ҳозирги структураси ҳам асосан хом ашёни дастлабки ишлашга мослаштирилган, республикамиз эса аввалгидек марказий саноат районларининг хом ашё базасига айлантирилган. Ўзбекистон мамлакатнинг асосий пахта маскани бўлса ҳам бу ерда пахтачилик комплекси шаклланмаган. Кўпчилик корхоналар унинг толасини ажратиб олади, маҳсулотнинг 92 фоизи эса марказий районлардаги тўқимачилик корхоналарига юборилади. Ўзбек пахтаси кўпинча дунёнинг ярмини айланиб, тайёр маҳсулот сифатида республикамизга қайтиб келади. Кийган кўйлакларингизга бир назар ташланг, уларнинг деярли ҳаммаси Ҳиндистонда, Покистонда, Тайландда, Юнонистонда, Германияда ва бошқа мамлакатларда тикилган. Ахир уларда ўзбек пахтасининг толаси йўқми? Ўзбек деҳқонининг меҳнати, пешона тери билан етиштирилган хом ашёдан олиш мумкин бўлган мўмай даромад дунёнинг, мамлакатимизнинг қайси ерларида қолиб кетмайди дейсиз!

Республикамизда мукаммал пахтачилик комплекси барпо этилиб, етиштирилган толанинг 50 фоизини шу ерда тайёр маҳсулотга айлантира олсак, халқимизнинг қошиғи олтиндан бўлиб кетади. Бу яхши ният, истиқболда амалга ошириш мумкин ва зарур бўлган орзудир.

Бунинг учун республикамизда замонавий техника билан жиҳозланган тўқимачилик комбинатлари, тикувчилик фабрикалари барпо этмоқ зарур. Бу масалаларни четдан келган бироргa «халоскоримиз» очиқ кўнгил билан ҳал қилиб бермайди. Бу ердаги асосий нажот ўз кучимиз, режаларимиз, маблағларимиздир. Ҳозирча бу муаммоларни бирданига ҳал этиш учун керакли сармоямиз йўқ. Лекин истиқболимиз уларни барча имкониятлардан фойдаланиб тезроқ ечиш йўлларини топиш билан боғлиқ.

Ўзбекистон ширин-шакар меваларга, юқори сифатли сабзавот маҳсулотларига бой. Афсуски уларни қайта ишлайдиган корхоналар етарли эмаслиги туфайли ҳар йили ноз-неъматнинг учдан бир қисми чириб кетмоқда. Шаҳару қишлоқда консерва қилинадиган ёки шарбат олинадиган кичик цехлар, корхоналар қурилса, миллий даромадимизни оширишнинг яна бир катта имконияти ҳосил бўлур эди.

Ўтган йилнинг ёзида тоғли районлардаги кўплаб сўлим боғларда бўлдим. Пишиқчилик мавсумида олма, шафтоли, ўрикни йиғиб олиш учун ишчи кучи етишмас эди. Шаҳар бозорларига келтириб сотиш имкони кам, жойида қайта ишлаб узоқ сақлай дейилса, корхоналар йўқ. Шу сабабли кўпи нобуд бўлиб кетди. Ота-боболаримиздан мерос қолган усул — мевани қуритиб қишда истеъмол қилишни ҳам унутиб қўймоқдамиз.

Хорижий мамлакатларда бўлганимда чиройли идишлардаги шарбатларни кўрдим. Даромад келтирмаса, улар бу ишларни қилмасдилар. Дунёда энг ширин меваларга бой ўлкада нега биз буни йўлга қўймаймиз? Ёки қўлимиздан келмайдими, ақлимиз етмайдими? Ишончим комил: меваю сабзавотни янги технология асосида қайта ишлашга ўтиб олсак, дунёда биз билан рақобат қила оладиган давлат топилмас эди.

Бизнинг фожиамиз шундаки, сўнгги етмиш йил давомида кишиларнинг ҳатто фикрлаш қобилиятини ўзгартириб юбордик. Узоқни кўзлаб иш юритиш, манфаатдорлик каби хислатлар заифлашиб қолди. Бугунги куним ўтса бўлди, эртага дунёни сув олиб кетса ҳам менга аҳамияти йўқ қабилида иш юритувчи раҳбарлар уруғи сероблашди.

Сўнгги йилларда пахта ва бошқа маҳсулотларни сотиб Япония енгил автомашиналари, видеоаппаратлари, магнитофонларини олишга қизиқувчилар кўпайиб қолишдики, бу ҳам узоқни кўра билмасликнинг оқибатидир. Агар икки ёки уч «Тойота»га сарфланган валютага консерва ишлаб чиқадиган кичик бир линия сотиб олсак, икки, уч йилдан кейин даромаднинг бир қисмига енгил машиналик бўлардик. Арзон-гаровга хом ашё олиб, ўтмай қолган саноат маҳсулотини сотишга интилиш, бизни доимо қарамлик ҳолатида сақлаб туриш Япония сингари ривожланган мамлакатларнинг узоққа мўлжалланган иқтисодий режасидир. Бу исканжага кўр-кўрона илинганимиз учун ҳам кенг имкониятлари бўлган давлатни шу даражага олиб келиб қўйдик.

Республикамиздаги йирик саноат корхоналари тақдири ҳақида ҳам ўйлашимиз, марказга қарамлик деган балодан қутулиш йўлларини излашимиз керак. Бизлаги қатор корхоналар бутун мамлакат эҳтиёжи ҳисобга олиниб қурилган, уларда тайёрланаётган маҳсулот учун керакли қисмлар ҳам турли жойлардаги юзлаб корхоналардан келтирилади. Сўнгги йилларнинг сабоқлари кўзимизни яна ҳам катта очиб қўйди. Агар республикалар ўртасидаги иқтисодий алоқалар издан чиқиб кетаверса, бизнинг ҳозирча жаҳон стандартига асло мос келмайдиган маҳсулотларимиз кимга керак! Йирик корхоналар учун эҳтиёт қисмлари вақтида келмаса, юз минглаб одамлар кўчада ишсиз қолишмасмикан? Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси, трактор, кабель заводлари, бошқа корхоналарнинг келажагини ҳам бир ўйлаб кўрсак, ёмон бўлмасди.

Республика истиқболи учун кенг тармоқли замонавий саноат ниҳоятда зарур. Лекин ҳозирги вазиятда биз ўз имкониятларимиздан тўла фойдаланиш масаласига ҳам эътибор бермоғимиз керак. Тез ривожланмоқ учун олдин букилган қаддимизни тиклаб олмоғимиз лозим.

Замонавий саноатда самарали ишлай биладиган ишчилар ҳақида ҳам ўйлаб кўрайлик. Ўзбекларни пахтакор деган «улуғ, шарафли» касб билан боғлаб қишлоқлардагина жойлаштириш нафақат хато, балки келажак авлод олдидаги жиноятдир.

Қўли гул миллатимиз вакиллари чигит экишга, савдо-сотиқ ишига моҳир бўлсалар, бошқа ҳамма ишга ҳам қодирлар. Ўзбеклардан замонавий саноатнинг барча соҳаларида унумли ишлай оладиган ишчилар етиштириш мумкин. Шу вақтга қадар янги корхоналар учун малакали ишчилар ва мутахассисларни четдан келтиришга ўрганиб қолдик. Бу касалликка энди абадий хотима бермоқ керак. Маҳаллий ёшларни хорижга ишга юбориб, у ердаги илғор технология ва иш кўникмаларини ўзлаштиришларига имкон изламоғимиз зарур. Туркия, Жанубий Корея сингари мамлакатлар тараққиёт мақсадида шундай йўлдан фойдаландилар.

Кўпинча ёшлар ва зиёлилар Ўзбекистонда қазиб олинаётган олтин, мис ва бошқа бойликлар ҳақида гапирадилар. Мурунтовдаги олтин қазувчилар ўртасида ўзбек ишчилари борми ўзи? Мутахассислар-чи? Бу ҳақда ҳам ўйлаб кўриш шарт. Агар бу корхоналарда ишловчилар ўз юртларига кетиб қолишса, биз зарур ишчиларни ўнлаб йиллар ичида зўрға тарбиялаб етиштиришимиз мумкин.

Ўзбекистон тупроғидан олтин, мис, газ сингариларни қазиб олишни йил сайин камайтириш тарафдориман. Бу бойликлар бизгагина эмас, келажакка ҳам зарур. Эртани ўйламай иш қилиб, авлодлар қарғишига қолиб кетмайлик.

Хориж билан бевосита алоқа ўрнатиш учун Серахс—Машҳад темир йўли қурилишини тезлатиш керак. Бу Ўрта Осиё халқлари учун нажот йўли бўлади. Агар у қурилмаса, иқтисодий мустақиллик ҳақидаги гаплар қоғоздагина қолиб котаверади.

Қишлоқ хўжалиги ривожланишининг истиқболлари ҳақида ҳам ҳозирданоқ жиддий бош қотириш керак. Шу вақтга қадар мамлакат учун хом ашё базаси бўлиб келган эдик, энди бундай ҳолатда қололмаймиз.

Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги тараққиёти сони тобора ортиб бораётган аҳоли эҳтиёжларига, жаҳон бозори талабларига мос бўлмоғи лозим. Биз хоҳлаймизми, хоҳламаймизми — қишлоқ хўжалиги маҳсулотини истеъмол қилибгина қолмай, жаҳон бозорига ҳам олиб чиқамиз. Агар яхшилаб ўйлаб кўрсак, хорижга чиқарадиганимиз пахта, пилла, қоракўлгина бўлмайди. Ўзбекистоннинг олтин тупроғида жаҳон бозорида талаб катта ҳисобланган кўплаб неъматларни ундириш мумкин. Нуқул пахта билан ўралашиб қолиб, бу масалалар ҳақида ҳали кўп бош қотирганимиз йўқ.

Алоҳида узум навларидан тайёрланган майизларни айтмайсизми! Шу вақтга қадар мамлакатимиз ҳар йили чет давлатлардан 25—30 миллион сўмлик валюта ҳисобига майиз сотиб оларди. Ахир машҳур Учқора майизи билан рақобат қила оладиган неъмат дунёда борми?

Каттақўрғон, Хатирчи, Нурота районларидаги тоғ этакларига сув чиқариб янги токзорлар яратсак, бу хорижий алоқаларни кенгайтиришга имкон берадиган яна бир манба бўлади-ку! Бунинг учун сув ҳам кўп сарфланмайди, токзорлар фақат кўкламда бир-икки марта суғорилади, холос. Аксарият ҳолларда биз даставвал харажат ҳақида ўйлаймиз-у олишимиз мумкин бўлган фойдани кўз олдимизга келтирмаймиз.

Пахта яккаҳокимлигига қарши кураш оқилона бир ҳаракат бўлди. Лекин бу борада ҳам ҳиссиётларга берилиб, ақл-идрок чегарасидан чиқиб кетмаслик керак.

Ўзбек ерига юз йиллар чигит экиб кўп нарсани, биринчи навбатда тупроқнинг табиий унумдорлик имкониятларини йўқотаёздик. Пахта яккаҳокимлиги атроф муҳитнинг мусаффолигига ҳам салбий таъсир этди. Лекин биз хоҳлаймизми, хоҳламаймизми — маълум миқдорда пахта етиштириш Ўзбекистоннинг иқтисодию истиқболи учун фарз.

Бир мисол. Бизда аҳоли ҳар йили 6,5 — 7 миллион тонна дон истеъмол қилади. Агар ҳозир барча пахта майдонларига ғалла эксак ҳам шунча ҳосил ололмаймиз. Экин майдонларини кенгайтириш борасида имкониятларимиз ҳам чекланган. Келажакда пахта хосилдорлигини ошириш ҳисобига ҳар йили 1,3 — 1,5 миллион тонна тола олсак, бу бойлик аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашга оид кўплаб муаммоларни ҳал этишни осонлаштиради. 350—400 минг тонна тола донга алмаштирилса, республика аҳолиси эҳтиёжларини қондириш мумкин. 200 минг тонна толанинг гўштга айрибош қилиш бу маҳсулотга бўлган талабни ҳам қоплаши мумкин. Қолган 750—800 минг тонна толани ўзимизда тайёр маҳсулотга айлантириш ёки валютага сотиш мумкин.

Фикримча, пахта етиштиришга маълум даражада эътибор бериш Ўзбекистоннинг истиқболи учун катта аҳамиятга эга бўлиши табиийдир.

Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини янгича ташкил этиш йўллари ҳақида ҳам ўйлаб кўрмоқ зарур.

Айрим зиёлилар Ўзбекистондаги экин майдонларини хусусий мулк сифатида деҳқонларга бўлиб бериш тўғрисида гап юритмоқдалар. Экинзорлар камлиги, суғорилиши шарт эканлиги, сув иншоотлари қурилиши зарурлигини ҳисобга олсак, бу йўлдан бориб бўлмайди. Ҳозир жадаллашган демографик жараён ҳам худди шуни кўрсатмоқда.

Ўтмишда ҳам Ўзбекистон тупроғида экин майдонларининг асосий қисми хусусий мулк бўлган эмас, ҳамма вақт давлат мулки ҳисобланиб, деҳқонларга фойдаланиш учунгина ижарага берилган.

Бу борадаги бизнинг йўлимиз ерни деҳқонларга ижарага беришдир. Уни узоқ муддатга ижарага олганларга техникавий ва бошқа соҳаларда мунтазам, ёрдам бериб борилса, шахсий фаолиятию манфаатдорлиги йўлида янги ғовлар қўйилмаса, қишлоқ хўжалиги экинлари ҳосилдорлиги мавжуд майдонларнинг ўзидаёқ икки-уч ҳисса кўпайиши мумкин.

Ўзбеклар тижоратга, ҳунармандчиликка ниҳоят моҳир бўлишган, бу борада минглаб йиллар мобайнида катта тажриба орттиришган. Сўнгги асрда тақдир тақозоси дунёнинг қайси бурчагига ташламасин, уларнинг бирови ҳам кўчада хору зор қолган эмас. Туркия, АҚШ, Германия, Саудия Арабистони сингари мамлакатларда яшаётган ўзбеклар савдо ва ҳунармандчилик борасида моҳир кишилар ҳисобланадилар. Ҳозир ҳам орамизда тижоратга, савдо-сотиқ ишига, ҳунармандчиликка ниҳоятда қодир кишилар кўп. Шуни ҳисобга олиб шахсий меҳнат фаолияти ҳақидаги қонунларни Ўзбекистонда ҳеч иккиланмай амалга оширсак, натижа ёмон бўлмасди. Хусусий мулкчиликнинг моҳияти тўғрисидаги эски тасаввур таъсиридан ҳамон қутулолмаганлигимиз туфайли бу муҳим масалага айрим ҳолларда ишончсизлик, баъзан иккиланиш билан қараб келмоқдамиз.

Савдо ва умумий овқатланиш шахобчаларининг асосий қисмини дарҳол хусусийлаштириш вақти келди.

Савдо ва умумий овқатланиш шоҳобчалари нарх-навонинг ошувига олиб келади, деган фикрни ҳам бир ўйлаб кўриш керак. Агар маҳсулот кам бўлса, нарх ҳарқандай шароитда ошиб кетаверади. Савдо-сотиқ, ҳунармандчилик, ишбилармонлик эркинлиги берилса, кишилар маҳсулотни кўплаб ишлаб чиқаришади, бошқа жойлардан ҳам топиб келишади, харидорни жалб этиш ва сифат учун рақобат бошланади, нарх-наво ўзидан-ўзи тушиб кетаверади. Агар биров ўзининг ақлу идроки, ишбилармонлиги натижасида бошқалардан яхшироқ яшаса, бунга ёмон бир ҳолат деб қараб бўлмайди.

Ҳозир шаҳарда ҳам, қишлоқда ҳам бир дўкондан иккинчи дўконга бориш учун анча вақт керак. Баъзан катта қишлоқларда атиги битта дўкон бўлади. Хорижий мамлакатларда ҳамма ерда дўкон бор, савдо-сотиқда тиним йўқ. Бу эса сотувчига ҳам, харидорга ҳам қулай ва фойдали.

Хусусий дўкон эгалари маҳсулотни ҳамма ердан, ҳатто хориждан ҳам олиб келиб сотишларига йўл бермоқ зарур, деб ҳисоблайман.

Бозор муносабатлари сари бораётганда «савдогар» деган тушунчага ҳам янгича ёндашмоғимиз зарур. Деҳқонларга, ҳунармандларга ҳам ўз маҳсулотини қулай бўлган, шаҳар ҳаёти ва ҳаракатига тўсқинлик қилмайдиган ҳамма жойда сотишга рухсат бериш керак. Бир кило картошка ёки бир дона қовуни учун бутун шаҳарни кезиб Эски шаҳар бозорига тушиш ҳам кишиларга қулайлик яратмайди.

Бизда ҳали рақобат маданияти шаклланган эмас. Шунинг учун якка ҳолатдаги меҳнат фаолияти йўлига ўтган косиблар, ҳунармандлар, ер ижарачилари, кооперативлар, майда корхона ва савдо шоҳобчаларининг эгалари олдида маъмуриятчилик уюшган жиноятчилик яратаётган кўплаб тўсиқлар кўндаланг бўлмоқда. Ишлаб чиқаришнинг янги ташкилий усуллари йўлига ўтиб олган барча кишиларни давлат қонунлар асосида қатъиян муҳофаза қилмоғи керак.

Хорижий мамлакатлардаги ватандошларимиз Ўзбекистонга келиб уй сотиб олишлари, савдо-сотиқ билан шуғулланишлари, хусусий корхоналар қуришларига ҳам тўсқинлик қилиш ярамайди. Бу борадаги эски тасаввурларга хотима бермоқ керак. Кўп вақтлар давомида хориждаги ўзбекларни хоинлар, ватангадолар деб келдик. Ҳаёт тажрибаси, улар билан сўнгги йилларда қилинган мулоқотлар бундай фикрлар деярли хато эканини кўрсатмоқда. Уларнинг кўпчилиги 20—30 йилларда ватанни қандай оғир вазиятларда тарк этиб кетганликлари ҳақида ҳам виждонан ўйлаб кўрмоқ лозим. Уларда ватанга муҳаббат, ўзбек халқига ҳурмат асло сўнган эмас. Ватан ҳақида, унинг тақдири ва истиқболи тўғрисида гап кетганида биродарларимизнинг кўпчилиги жонкуярлик намуналарини кўрсатмоқда. Улар Ўзбекистоннинг истиқболига бефарқ қарамайдилар. Ўтмишимиз тарихи ҳақидаги фикр-мулоҳазалар ҳам бизнинг янгиланиш давридаги одилона қарашларимизга кўпинча тўғри келади. Агар АҚШ фуқороси бўлган Абдурауфбек сингари кишилар иқтисодий ҳаётимиз юксалишига ёрдам кўрсатишса, биз ҳеч нарса ютқазмас эдик.

Мен шу йил май ойининг бошларида Истанбул шаҳрида Аҳад Андижоний деган ватандошимиз билан учрашдим. Бир-икки суҳбатнинг ўзиёқ у киши ҳақидаги олдинги тасаввурларни чиппакка чиқариб ташлади. Аҳадбек ниҳоятда ақлли, одил, холис зиёли экан. У Истанбул университетининг профессори, Туркияда кўзга кўринган жарроҳ, хусусий касалхона эгаси. Ўзбекистоннинг тарихига, келажагига доир сермазмун фикрлари, ниятлари менда чуқур таассурот қолдирди. Туркия зиёлилари, давлат арбоблари олдидаги обрў-эътибори ҳам менга таъсир этди. Бундайларни туртиб, ранжитиб ўзимиздан узоқлаштиришимиз керак эмас. Холис ниятли, ўз она тупроғига ташна ватандошларимиз учун республикамизнинг эшиклари, қалбимиз доим очиқ бўлмоғи лозим. Ҳозирги оғир вазиятда ва келажакда ҳам Ўзбекистоннинг иқтисодий юксалишига, маънавий покланишга улар ўзларининг беғараз ҳиссаларини қўша олишларига ишонаман.

Ўзбекистон Президенти қошида хусусий ишбилармонлик, хорижий мамлакатлар билан алоқа ўрнатиш борасида катта тажриба орттирган кишилар, чет мамлакатлардаги йирик мутахассислардан иборат доимий кенгаш ташкил этилмоғи зарур. Бу кенгаш таркибига хориждаги ватандошларимизни ҳам киритсак, уларнинг тажрибаси ва маслаҳатларидан фойдалансак, ёмон бўлмас эди.

Республикамиз истиқболи ёшларга замонавий билимларни, юксак инсоний маданиятни қанчалик чуқур ўргата олишимизга ҳам боғлиқ.

Олий ва ўрта махсус ўқув юртларида илмий муассасаларда тайёрланган мутахассислару олимлар сони жиҳатдан дунёдаги кўплаб мамлакатлардан ўзиб кетдик.

Сифат масаласида-чи? Бу борада мақтанадиган ютуқларимиз кам. Миқдор кетидан қувиб мутахассислар етиштирдик-у уларнинг умумий билим савияси, ишлаб чиқаришда қай даражада унумли фаолият кўрсата билишлари масаласига эътибор бермадик. Бу соҳада давлатнинг қанча миллиардлаб маблағлари кукка совурилиб кетмади дейсиз!

Мутахассислар тайёрлаш борасида асосий мезон ўтмиш тажрибаси эмас, балки келажак вазифаларидир. Биз олий ўқув юртларига талаба қабул қилишда ҳозирги эҳтиёжни ўйлаймиз. Ахир бу кунги талаба беш-олти йилдан кейин ишлаб чиқаришга, халқ хўжалигининг турли соҳаларига боради. Келажакда жамият талаблари, фан ва техника тараққиёти қандай бўлишини ҳам олдиндан ўйлаб кўриш керак.

Бугунги талаблар кўпгина ёшларни билим олиш учун чет элга юборишни тақозо қилмоқда. Хорижий мамлакатлар университетларида ўқиш учун катта ҳақ тўланади. Маблағ эса бизда ҳозирча етарли эмас. Бундан ташқари, хорижда билим олиш учун чет тилларни ҳам мукаммал билиш зарур. Қишлоқ мактабларини битирган ёшларнинг бунақа лаёқати жуда паст. Чет эл давлатлари бизга ўхшаб, ҳотамтойлик қилиб, келган ёшларни бир йил тил ўргатиш учун текинга ўқитмайди.

Биз тил ўргатишда ёшларнинг хоҳиш ва истакларини инкор этмаган ҳолда, республика истиқболи билан боғлиқ масалаларини биринчи ўринга қўямиз. Тил билиш шахс учунгина эмас, биринчи навбатда шахс яшаётган жамият учун керак. Шу сабабли билим олишни ҳар кимнинг ўз ихтиёрига қўймай, олий ва махсус ўқув юртларида жамият эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда таълим берамиз.

Ҳозир ёшлар орасида араб тили ва ёзувини ўрганиш ҳаракати кучайиб кетди. Узоқни кўролмайдиган баъзи кишилар мактабма-мактаб юриб, бошқа хорижий тилларни ўрганишни чеклаш, фақат араб тилини ўрганишни таклиф этмоқдалар. Араб тилини, эски ўзбек ёзувини ўрганиш маълум аҳамиятга эга эканини инкор этиб бўлмайди. Лекин хорижий тилларни ўрганиш муаммоларини фақат араб тили билангина боғлаш масалага юзаки, бир томонлама ёндашишдир.

Бу борадаги интилишни кўпинча эски қўлёзмаларни ўқиш, тарғиб қилиш муаммоси билан боғлайдилар. Бизда фан ва маданият тарихига оид ўн минглаб қўлёзмалар бор. Бироқ уларни ўқиш ва таҳлил этиш махсус фанлардан чуқур тайёргарлик бўлишини, эски араб тили ва ёзувини билишни талаб қилади. Ўзбекистондаги қўлёзмаларни ўрганиш учун минглаб мутахассислар керак деб ўйласак, хато бўлур эди.

Араб дунёси мамлакатлари билан иқтисодий, маданий алоқалар ўрнатиш ҳам тараққиётимизда маълум моҳият касб этади. Лекин биз келажакда асосан Туркия, Эрон, Покистон, АҚШ, Германия, Хитой, Япония, Корея, Сингапур, Италия, Испания, Ҳиндистон сингари мамлакатлар билан иқтисодий, маданий, илмий алоқалар ўрнатмоғимиз зарурки, бу ҳол келажак тараққиётимизда ҳал қилувчи аҳамият касб этади.

Фақат араб тилинигина биладиган мутахассислар ривожланган мамлакатларга бориб самарали ишлай олмайдилар. Бундан ташқари, араб тилини билиш билан чекланиш жаҳондаги фан ва техника тараққиётига боғлиқ муаммоларни чуқур ўрганиш, ўзлаштириш масалаларида ҳам маълум қийинчиликларни юзага келтиради. Шу туфайли, ёшларга форс, инглиз, япон, хитой, немис, испан, француз, ҳинд, турк тилларини ўргатишга ҳам катта эътибор бермоғимиз шарт.

Зарур мутахассисликлар бўйича кадрлар тайёрлаш учун университетларда махсус программалар асосида ўқитиладиган гуруҳлар, яъни коллежлар ташкил этиш ҳам мақсадга мувофиқдир. Буларда таълим-тарбия ишлари турли ташкилотларнинг талаб-эҳтиёжларига қараб ташкил этилса ёмон бўлмасди.

Давримизнинг улкан ютуқларидан бири виждон эркинлигини таъминлаш ва уни қонун асосида ҳимоя қилишдир.

Мамлакатимиз тарихининг етмиш йилида виждон эркинлигини бўғиш ҳоллари жуда кенг тус олди. СССР Конституциясида барча фуқароларга бундай эркинлик берилган бўлса ҳам, бу ҳуқуқ қоғоздагина қолди. Кўп ҳолларда кишиларнинг диний эътиқодлари ҳақорат этилди, диний муассасаларнинг ишлари ҳар томонлама чекланиб қўйилди.

Дин эътиқоддир, инсон маънавий ҳаётининг таркибий қисмидир. Унга нисбатан қўпол чоралар кўрилгани билан кишилар эътиқоди пасаймайди, балки яна ҳам кучайиб кетади. Сўнгги йилларда республикамизда бу борада тутилган адолатсиз сиёсат оқибатлари буни яна бир бор исботлади. Одамлар диний маросимларни яширинча ўтказиш йўлига ўтиб олдилар. Ҳа, таъқиб этилган нарса омманинг эътиборини ўзига кўпроқ жалб этар экан. Шу сабабли кишиларнинг динга, диний маросимларга эътиқоди ошса ошдики, асло пасаймади.

1984 — 1989 йилларда республикамизда рўй берган адолатсизликлар, моддий-маънавий ҳаётимиздаги катта қийинчиликлар, тараққиётимиз истиқболи борасидаги ноаниқликлар ҳам шахснинг кўпроқ дин таъсирига берилиб кетишига олиб келди. Бу ҳолат ёшларнинг ички дунёсига, фикрлаш услубига, ҳаёт тарзига ҳам таъсир этди.

Виждон эркинлиги диний эътиқодлару ғояларни тарғиб қилишнингина эмас, атеистик қарашларни ҳам ташвиқ этиш масаласини ўз ичига олади ки, буни унутиш инсофдан эмас.

Биз 70 йил давомида ягона партия, ягона мафкура ҳукмрон бўлган жамиятда яшаб келдик. Ҳаётимизда юз берган жуда кўп адолатсизликлар, ўпирилишлар, хатоликларнинг сабабларидан бири ҳам шунда эди. Воқеаларга, истиқболга нисбатан холисона, оқилона, одилона турлича қарашлар бўлмаса, ижтимоий-маънавий камолот хусусида ҳатто сўз юритиш мушкул. Фикрлар эркинлиги таъминланмаган шароитда ҳукмрон мафкура ғояларини кишилар миясига мих билан қоқиб сингдириш ҳам самара бермаслигини тажрибада яққол кўрдик. Умуман жаҳоннинг сўнгги бир неча аср давомидаги тараққиёти бир партия ва унинг мафкураси ҳукмрон бўлган, бошқача қарашларга ўрин берилмаган жамиятда ижтимоий адолат, ҳақиқий демократия таъминланиши мумкин эмаслигини, шахсга сиғиниш, диктатура муқаррар келиб чиқишини кўрсатмоқда.

Демократия билан ошкоралик ўз-ўзидан кучга кирмайди ва самара бермайди. Улар қонун асосида таъминлангандан кейингина кишилар онгига сингиши, амалий фаолиятда намоён бўлиши табиий. Бунда одамнинг сиёсий маданияти, умумий ахлоқий савияси, жамият истиқболларини қай даражада тушуна олиш имкониятлари улкан аҳамиятга эга.

Жамиятимиз тараққиётининг ҳозирги босқичида ана шундай субъектив омил нақадар заиф эканлиги яққол сезилиб қолди.

Бир ўйлаб кўринг-а: юқорида айтилганидек совет кишилари учун сўнгги ўнлаб йиллар давомида демократия ва ошкоралик қуруқ шиор бўлиб келди, тўла маъноли ҳақиқий эркинликни кўрмадик, шу сабабли кишиларимизда ҳақиқий демократия ва ошкораликдан оқилона, одилона фойдаланиш имконияти, тажрибаси ҳам шаклланмади; шошган ўрдак ҳам боши, ҳам думи билан шўнғийди, деганларидек, қайта қуриш инсон эркинлиги соҳасида берган ҳуқуқлардан фойдаланиш йўлида шошмашошарлик, жоҳиллик, митингбозлик ҳоллари кучайиб кетди. Бир мафкуранинг ҳукмронлиги ўрнига иккинчи бир мафкуранинг мутлақ ҳукмронлигини ўрнатиш учун кураш бошланди. Ҳали пишиб етилмаган, сиёсатни ўз мақсадлари томон кескин буришга интилган айрим демократлар ўз ғояларини қабул қилганларни дўст, рад этганларни душман деб қарай бошладилар.

Бу ҳол кишиларда сиёсий маданият пастлигини кўрсатувчи яна бир далилдир.

Сўнгги йилларда Ўзбекистоннинг иқтисодий ва сиёсий мустақиллигини таъминлаш, халқнинг моддий-маданий турмуши даражасини яхшилаш борасида қатор ишлар қилинди. Жамиятнинг маънавий покланиши сари илк қадамлар қўйилмоқда. Лекин булар кун тартибида турган вазифаларнинг бир қисми, холос. Ярим асрдан кўпроқ давр ичида тўпланган барча муаммоларни бирданига ҳал этишни талаб қилиш ҳам ақлдан эмас. Бу иш кўчаларда, митингларда лўттибозлик қилиб юрган, узоқни кўролмайдиган, ёшларнинг қўйнини пуч ёнғоққа тўлдиришга ўрганиб кетган янги «қаҳрамонлар»нинг ҳам қўлидан келмайди.

Четдан туриб ғаразгўйлик билан ҳаммани, қилинаётган дастлабки ижобий ишларни қоралаш осон, лекин амалий иш қилиш қийин. Эртага халқимиз улардан «Ҳамма нарсани қораладинг, ўзинг жамият учун нима иш қилдинг, етилган муаммоларни ҳал этишнинг қандай янги режаларини олдинга сурдинг?» деб сўраб қолиши турган гап.

Республикамиз раҳбарияти марказга сажда қилиб садақа сўрайдиганлардан эмас. Улар бу лавозимларга оғир вазиятда, иқтисодий ва сиёсий аҳвол ниҳоятда издан чиқиб кетган шароитда келдилар. Агар илоҳий бир мўъжиза юз бермаса, хом ашё базаси бўлиб қўли, оёғи боғланиб қолган республикамиздаги барча муаммоларни ҳеч ким бирданига ҳал қилиб беролмайди. Бундай шароитда барча инсонпарвар, миллатпарвар кишиларнинг вазифаси бир-бирига таъна тошини отиш эмас, балки кўмаклашиб, маслаҳатлашиб, бир ёқадан бош чиқариб иш кўришдир. Агар кўзни юмиб тарафкашлик, сиёсий найрангбозлик, қуруқ ваъдабозлик йўлига ўтиб олсак, республикамиздаги вазиятни яна ҳам оғирлаштирамизки, келажак авлод бунинг учун ҳеч кимга раҳмат демайди.

Буни норасмий уюшмаларнинг раҳбарлари ҳам чуқур англаб олсалар ёмон бўлмасди. Шахснинг донолиги ўз фикри ва эътиқодини мутлақ ҳақиқат деб билиб, унга ёпишиб олишда эмас, балки бошқаларнинг ҳам мулоҳазасига холисона, одилона, сабр-тоқат билан қарашида намоён бўлади. Ўзига бино қўйган, бошқаларни менсимайдиган ёки камситадиган кишилардан ҳеч қачон доно инсон чиқмаган.

Келинг, дўстлар, ҳозирги оғир вазиятда ғазабноклик, мансабпарастликни четга йиғиштириб қўйиб, соғлом мулоқот, амалий ҳамкорлик маданиятию санъатини эгаллайлик. Шундай қилмасак, республикамиз, халқимиз, миллатимиз истиқболи йўлида яна бир катта хатога йўл қўйган бўламиз. Ғийбатчилик, одамларни бир-бирига қарама-қарши қилиб қўйиш сиёсатидан қанчалик зарофат кўрганлигимизни унутмайлик.

Ҳозирги «ўнг»лар ҳам, «сўл»лар ҳам миллат тақдири учун биргаликда жавоб берадилар.

ТАЪМИНОТДАГИ ТЎСИҚЛАР

ВА УЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШ БЎЙИЧА ҚАМАШИЛИКЛАР ТАКЛИФИ

Илгари ҳар бир районда маҳаллий саноат комбинатлари фаолият кўрсатарди. Бу корхоналарда аҳоли эҳтиёжи учун зарур буюмлар ишлаб чиқарилларди. Кейинчалик кимларнингдир кўрсатмаси билан улар ёпиб қўйилдики, халқ ҳунармандлари турли томонларга тарқаб кетишди. Натижада кенг истеъмол моллари ишлаб чиқаришда танқислик юзага келди.

Ўтган йили республикамизнинг ўйлаб районларида, жумладан Қамашида ҳам маҳаллий саноат комбинати ташкил этилди. Аҳолига турли уй-рўзғор буюмлари, озиқ-овқат маҳсулотлари, ширинликлар етказиб бериш, кишиларни иш билан таъминлаш имконияти яратилди.

Шуни айтиш керакки, ҳунармандчилик бўлинмаларини ташкил этиш, уларда халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш анчагина мураккаб жараён. Шунинг учун районда биринчи галда консерва цехи очилди. Уни маҳсулот билан таъминлаш мақсадида бутун ишчи кучию техника хўжаликларнинг далалари ва боғларида пишиб етилган помидор, бодринг, мевани йиғиштириб олишга сафарбар этилди. Шу тариқа аввало савдо ва умумий овқатланиш корхоналарининг бўш шиша банкаларига помидор ва бодрингни тузлаш, мева шарбати тайёрлаш йўлга қўйилди. Кейинчалик Қўқон ва Қувасойдан идишлар келтирилди. Ана шу омиллар ҳисобига қисқа муддат ичида 130 минг шартли банка консерва, мева шарбатлари ишлаб чиқарилди. Куз ойларида 3,5 тонна майиз, ўрик, олма ва шафтоли қоқи тайёрланди.

Орадан кўп вақт ўтмай, комбинатда бичиш-тикиш, тўқув цехлари иш бошлади. Хусусан, биринчисига уйларда ишсиз ўтирган аёллар жалб қилинди. Уларнинг қобилиятларига қараб хонадонларда тикув машиналари ўрнатилди. Чеварлар икки ой мобайнидаёқ савдо тармоқларига 60 минг сўмлик маҳсулот — тўшак ва унга ишлатиладиган жилдлар жўнатдилар. Иккинчи цехда эса 11 нафар аёл пайпоқ, жемпер, нимча тўқиш сирларини ўзлаштириб олди. Ҳозир бу ерда харидоргир буюмлар ишлаб чиқарилмоқда.

Район маркази — Қамашида зиғир мойи ҳосил қиладиган жувоз қурилди, ёғочни қайта ишлаш цехи иш бошлади. Фрунзе номли давлат хўжалиги бош қўрғонида консерва цехининг филиали, шунингдек гиламчилик ва тикувчилик цехлари очилди. Карл Маркс номли совхозда темирчилик устахонаси ишга туширилди. Жун ва терини дастлабки қайта ишлаш йўлга қўйилди. Кейинчалик пўстин ва пўстак тикиш, жун матодан турли кийимлар тўқиш ўзлаштирилади. Оқдона қишлоғида эса ғишт заводи барпо этилади. Бунинг учун хом ашё етарли. Ҳатто деворбоп доломит тошлар борки, уни саноат усулида қайта ишлаб, аҳолига ғишт ҳолида етказиб бериш мумкин.

Халқ депутатлари район совети ижроия комитети қарорига биноан комбинатга бир неча бўш иморатлар олиб берилди. Республика Маҳаллий саноат вазирлиги томонидан ажратилган маблағ эвазига эса 5 та транспорт трактори, шунча тележка харид қилинди. Намангандан кичик консерва заводи, чет элдан 40 та тикув машинаси сотиб олинди.

Шуниси қувончлики, комбинатда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг асосий қисми республикадан ташқарига чиқарилаётир. Масалан, Днепропетровск шаҳрига 13,5 минг сўмлик консерва ва шарбат, Кострома вилоятига қуруқ мева юборилди. Бунинг эвазига улар ёғоч ва техника беришади. Сабаби — икки томонлама шартнома тузилган тажриба товар айирбошлаш ҳам қулай, ҳам фойдали эканлигини исботлаяпти.

Кейинги уч ой давомида барча соҳадан 96 минг сўм соф даромад олинди. Демак, янги цехлар очиш, хизмат турларини янада кенгайтириш имкони туғилди. Лекин турли асбоб-ускуналарнинг йўқлиги, иморатлар етишмаслиги ишга тўғаноқ бўлмоқда.

Шу кунгача аҳолига 24 турда хизмат кўрсатадиган 55 та цех ташкил этиш мўлжалланган, уларда 1.188 кишининг иш билан таъминланиши кўзда тутилганди. Афсус: ҳозир барча бўлинмаларда 180 одам ишламоқда. Ваҳоланки, комбинат хўжаликларда, йирик қишлоқларда ўнлаб темирчилик, ҳунармандчилик устахоналари барпо этиши мумкин. Ахир фуқароларга чиройли сандиқлар, бешиклар, дераза ва эшиклар, дарвозалар, чорпоялар, рўзғор буюмлари ҳамиша керак. Аммо хом ашёнинг танқислиги бунга монелик қилаяпти.

Республика Вазирлар Маҳкамасининг фармойишига кўра савдо ташкилотларига келтирилаётган озиқ-овқат маҳсулотлари, саноат молларининг 10 фоизи маҳаллий саноат корхоналарига тақсимланиши керак. Хусусан, читнинг шунча қисми давлат нархида берилиши зарур. Комбинат цехларида ана шу газламадан кўрпачалар, кўрпа ва бошқа тўшамалар тикилиб аҳолига сотилади. Бироқ нуфузли маҳкама кўрсатмаси бажарилмаяпти. Ун ҳақида ҳам шундай дейиш мумкин. Яхши ният билан новвойхона ташкил этилганди. Лекин ун ажратилмаганлиги туфайли у ёпилди. Халқ депутатлари район совети ижроия комитетига бу масала юзасидан ёрдам сўраб мурожаат қилинди, натижа чиқмади.

Ҳозир дўконларда ширинлик деярли йўқ. Комбинатга шакар ажратилса, турли қандолат маҳсулотлари ишлаб чиқариш йўлга қўйиларди. Бироқ ана шу ният ҳам амалга ошмаяпти.

Цехларда тайёрланаётган маҳсулотлар ва буюмларга нарх қўйишда ҳам қийинчиликларга дуч келинмоқда. Негаки, бу масалада на вилоят бошқармаси, на республика Маҳаллий саноат вазирлигининг аниқ кўрсатмаси йўқ. Устига устак, вазирликдан хат-хабарлар, нормативлар рус тилида юборилаётгани ҳам таажжубланарлидир. Наҳотки ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганлигини у ердаги ўртоқлар унутган бўлсалар! Бундай йўриқномаларни ишчиларга тушунтириш қийин кўчмоқда.

Ҳукумат қарорига биноан икки йил мобайнида ишлаб топилган маблағ корхонанинг ўзида қолдирилиши, у ишлаб чиқаришни ривожлантиришга сарфланиши керак. Ачинарлиси шуки, маблағ бўлса-да, таъминотдаги тўсиқлар ҳанузгача олиб ташланмаётир, амалий ёрдамдан эса дарак йўқ.

Қамашиликлар халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни намунали йўлга қўйишнинг ички омилларига эга. Бу ерда қўли гул усталар, чеварлар талайгина. Уларни иш билан таъминлаш, аҳолининг турли буюмларга бўлган эҳтиёжини қондириш маҳаллий саноатчиларнинг бурчи. Бу, айниқса, бозор иқтисоди шароитида, яъни дўкон пештахталари ҳувиллаб ётган, танқислик ҳукм сурган кезларда алоҳида аҳамият касб этмоқда. Демак, уларни қўллаб-қувватлаш, таъминотдаги узилишларга тезроқ барҳам бериш ҳақида қайғуриш ғоят зарур.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Табиат ва биз

ОҚАВЕР, ОҚТЕПАСОЙ!

Жамиятимизнинг ёзилмаган қонунлари ҳам кўп-да. Шулардан бири одамларни тинч яшашга қўймаслик қонуни бўлса керак. Балки шунинг учун Навоий ва Сариосиёдагидек осмонни заҳарлаймиз, ё Қўқон, Бухоро, Хоразм, Қорақалпоғистондагидек тупроқни шўрлатамиз, ё Андижондагидек борлиқни захлатамиз, ҳеч бўлмаганда тепамизга осилтириб сув омбори қуриб қўямиз. Тўғон ҳар бир дақиқада ўпирилиб тушишини билсак-да, бепарвомиз.

Нега, дейиш эса гўё шарқона одобга тўғри келмайди. Қалбимизга сингдирилган мутелик бизни шу кўйга солиб қўйган. Баъзан ўз жонингдан эмас, ёнингда ором олиб ухлаётган боланг тақдиридан хавотирлансанг ҳам, ҳали замон тўғон ортида қамалиб ётган беомон оқим босиб келаётгандек бўлса ҳам (1988 йил баҳорида қўшни тўсинсойликлар бошига худди шундай фалокат тушган эди) ўт балоси, туҳмат балоси, сув балосидан асра, худойим деб юраверамиз. Эрта кўкламнинг изғиринли тунларини дийдираб қирда, ўтказамиз. Асли бизнинг бахтимиз — шу мўминлигимизда, туғилган юртга содиқлигимизда, фожиамиз эса киндик қонимиз тўкилган тупроқни, мозорларимизни оёқости қилсалар-да, сукут сақлашимиздадир.

Шу «фазилатларимиз»дан фойдаланиб Хоча қишлоғининг нақ белига тўғон қуришмоқчи. Тўпланадиган сув чегараси сернам йиллари 5 километрга етади. У юқорида жойлашган Қўстамғали қишлоғи этагига бориб тақалиб, баъзи боғ ва ҳовлиларни ҳам «ишғол» қилади.

Сув ўлчашдаги билағонлигимизни йиғиштириб қўяйлик-да, сойни худди шу ердан боғлаб, уни тепадаги ариққа буриб юборамиз, дейлик. Боғланган бандимиздан бир томчи ҳам сув ўтмаган ҳолда ҳам, қуйида — тўғон қурилажак жойда яна бир тегирмон топ-тоза сув пайдо бўлади. Бу — булоқ сувлари! Демак, биз тўғон қуриб, ўз қўлимиз билан шунча ичимли сувни абадий йўқотмоқчи бўлаяпмиз. Бировлар томчига зор, бу ерда эса айримлар куфри неъматлик ила овора. Аслида, қилаётган ишимиз сув муаммосини ечиш-у, лекин унинг замирида бунинг акси. Биз элнинг эҳтиёжларидан қайнаб чиққан қонунни ана шундай бажармоқдамиз.

Масаланинг иккинчи томони ҳам бор. Оқтепасой — воҳадаги қишлоқлар учун асосий ичимли сув манбаи. Демак, омбор қурилгач, биз оқар сув эмас, кўлмак сув ича бошлаймиз. Худди ўша сув тагида қолган иккита қўҳна қабристонни ювиб-чайқаб ичамиз. Юқорида ўзимизнинг мўминлигимиз ҳақида гапирган эдик. Мўмин банда учун мозорда унган дарахт меваси ва ундан оқиб келган сув истеъмол қилинмоғи нораводир. Қолаверса, 84 яшар сувчи Беккул бобонинг фикрича, бу қабристонларга 1916 йили вабога йўлиққан авлодларимиз ҳам кўмилган эканлар.

Президентимиз И. А. Каримов мамлакат халқ депутатларининг тўртинчи съездида «Сув заҳарланмоқда» дея бонг урган эди. Мен бу сўзлар ортига: «Айниқса Оқтепасой» деб қўшиб қўйгим келади. Сўзимни Оқтепасойда жойлашган, сариқ билан оғриган беморларга тўла юқумли касалликлар шифохонаси исботлаб турибди. Худо кўрсатмасин, юқоридаги аҳвол қарор топадиган бўлса,..

Энди аҳолини 2000 йилгача уй-жой билан таъминлаш ҳақидаги қонун бажарилишини олиб кўрайлик. Ҳужжат замирида мамлакатда турар жой етишмаслиги каби чуқур ижтимоий иллат илондек тўлғаниб ётибди. Унинг бошини янчиш унчалик осон эмас. Шундай бўлса-да, биз газандани мажақлаб ташлаш ўрнига унинг оғзига озуқа ташламоқдамиз. Қандай қилиб, дерсиз?

Тўғон қурилиши муносабати билан қариб 500—600 кишидан ортиқ тинчгина яшаб турган элнинг уйи бузилади. Гарчанд бу рақамни район суғориш тармоқлари идорасининг бошлиғи Б. Бўтабоев 5—10 тагина («Истиқбол сари» рўзномаси, 1990 йил 13 март) дея хаспўшласа-да, бизнинг оғиримиз енгил бўлиб қолмайди. Ахир, Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашининг 1988 йилда қабул қилган 270-сонли қарори бор. Унда сув омбори атрофида 500 метр узоқликдаги муҳофаза майдони сақланиши лозим, дейилган. Демак, кўрсатмага мувофиқ фақат сув тагида қоладиган Сувти қишлоғи эмас, балки Гўшчар, Чилош, юқорироқда жойлашган Қўстамғали қишлоқларининг ҳам бир қисми кўч-кўчга мубтало бўлар экан. Ахир шунча одам давлатга уй қуриб бер, демаётган эди. Сигиру бузоғига оғил, қўй-эчкисига қўтон, эшак ва отига бостирмаси, ўтин-чўпига томчаси ҳам бор эди. Лекин биз бу дов-дастгоҳларнинг ҳаммасини бузамиз. Даштга чиқ, ўзимиз зўр қилиб уй қуриб берамиз, деймиз. Шундай долзарб паллада-я! Ҳа, худди ўша одамлар бошпана деб ғишт топишса ёғоч, ёғоч топишса шифер қидиришган, ҳаммасини топишса, ер топишолмай юрган пайтда! Биз қонуннинг бажарилишига худди шундай жавоб берамиз. Хўп, кўчирдик, ҳам дейлик. Қаерга? Явонга? Одамлар бу ерда нима ичадилар? Сув? Қани ўша сув? Йўқ. Айланиб яна аҳолини ичимли сув билан таъминлаш мушкулотига рўбарў келамиз. Мана шу ташвишларни атайлаб улғайтириш учун омбор қурмоқчимиз. Қани мантиқ?

Бу масаланинг пулга чақиб бўлмайдиган маънавий томони ҳам мавжуд бўлиб, у бевосита инсон маънавиятини қадрсизлашдек жирканч дарди бедавога бориб тақалади. Хўш, 1930—45 йиллардаги бутун-бутун халқларнинг кўч-кўчига, қув-қувига Сталин сабабчи бўлган экан. Энди кимнинг бўйнига қўямиз бу қилмишларимизни? Ахир кишиларни туғилган тупроғидан қўзғатишга маънан ҳаққимиз йўқ. Бу инсон ҳақ-ҳуқуқини топташ эмасми? Бир кишими, мингтами — нима фарқи бор? Аслида, кўчиш ихтиёрий, деб расмийлаштирилган. Аммо инсоннинг иссиқ ўрнини совутиб, жаннатдек боғ-роғларини ташлаб, жазиллаган даштга чиқиб ўтиришини ихтиёрий дейиш ақлга сиғмайди.

Ер ўзлаштиришни кескин камайтириш тўғрисидаги бошқа бир қарорни олайлик. Биз бунга ҳам қарши чиқиб, амалда аксини қила бошлаймиз. Ҳатто йилига ҳар бир хўжалик 200—300 (!) гектардан ер ўзлаштиради, деб очиқ-ойдин гапирамиз ҳам.

Шу ўринга келганда тоқат тоқ бўлади. Қўшработ элини билмадиму, аммо бошлиқларимиз 1500 гектар ер ўзлаштирамиз, демоқдалар («Истиқбол сари» рўзномаси, 1989 йил, 7 ноябрь. Ахир бу томонларда ўзлаштириладиган ернинг ўзи йўқ. У жойлар мол-ҳол учун табиий яйлов. Лалмикор буғдой, арпа, сули, маккажўхори, нўхатдан тортиб, қовун-тарвузгача ҳаммасини бир томчи сув талаб қилмасдан етиштириш мумкин. Болачақамиз худди шу неъматларга интиқ-ку! Бозордаги нарх ҳаммага маълум десак, Свердлов номли жамоа хўжалиги раҳбарлари А. Сулаймонов, Д. Иброҳимов, Г. Номозов, А, Синдоровлар: «Йўқ, биз даштга сув чиқариб, лалми ҳосил бераётган майдонларни ҳам суғориб кўпроқ ҳосил оламиз», — дейишмоқда («Истиқбол сари» рўзномаси, 1989 йил 13 февраль).

Хўп, майли, ер ўзлаштиринг ҳам дейлик. Шунча сувни қаердан оласизлар? Сизлар айтганчалик 1800 гектар ерни суғориш учун камида 16-17 миллион кубометр сув тўпланиши зарур. СССР гидрометеорология ва табиий муҳитни назорат қилиш комитетининг маълумотига кўра, 1971—1987 йилларда Оқтепасойдан секундига ўртача 260 литр сув оқиб ўтган. Бу қўшни Тўсинсой сувидан 7 мартаба ёки қурғоқчилик йилларида (1971, 1976, 1977, 1986) ундан ҳам кам — секундига ўртача атиги 30—70 литр сув оқиб ўтган, дегани. Агар биз бўлажак тўғонимиздан қуйида жойлашган экин-текинга, элнинг ичишига бир томчи сув ўтказмаган тақдирда ҳам, бор-йўғи 1 миллион 200 минг кубометр сув йиғар эканмиз. Аммо бунинг иложи йўқ.

Унда нима бўлади? Ўзлаштирилган ердаги экин-тикин сув ичмай дам олиб турадими? Сув омборига ишониб қирга чиқиб олган аҳолининг аҳволи не кечади? Хўп, ичимлик сувни ташиб ичади дейлик, элнинг экин-тикини-чи?

Селшунос олим Ш. Хўжаевнинг фикрича, Оқтепасойда селнинг ҳар 1000 литри 200 килограмм, демак катта селлар секундига 400 тоннагача лойқани келтириб булоқ кўзларига тиқишини ўйлаб кўринг. Агар Тўсинсой сув омборининг лойқага тўлиш муддатини 25 йил десак (Б. Бўтабоев айтганичалик 50 йил эмас). Оқтепасой сув омборининг умри ундан ҳам қисқа бўлиб чиқади. Кейин тўғонни кўтариш мумкин. Аммо шунга ҳожат бормикан? Чунки келаётган оқимнинг нақ ярмини ўз қўлимиз билан гумдон қилиб ўтирсак, йўқ сув учун бошқатдан тўғон қуришга эҳтиёж ҳам қолмайди.

Бунақа воқеалар тарихда кўп кузатилган. Узоққа бормасдан қўшни — Нурота тоғининг кун чиқиш тарафида жойлашган Осмонсой доирасида жойлашган Хонбанди тўғонининг «шарофати»ни эслаш кифоя. Минг йил муқаддам қурилган Хонбанди сув омбори 1,6 миллион кубметр сув тўплай олиш қудратига эга экан. Кўп ўтмай омбор лойқага тўлиб, ундан сув ичиб турган 1500 гектар боғи бўлган Калтепа қишлоғи сувсиз қолиб харобага айланибди, ҳозир ундан қолдиқларгина сақланган. Аммо бу оддий ҳақиқатни район раҳбарларидан Б. Бўтабоев ҳеч тан олгиси келмаяпти. («Истиқбол сари», 1990 йил, 13 март). Гўёки ўша вақтлари сув омборларига кўп сув тўпланганда уни хатарсиз чиқариб юбора оладиган қурилмалари бўлмаган эмиш. Бизнинг энг катта фожиамиз — ота-боболаримиз қўллаган илму-амални билмаганимиздагина эмас, лоақал уни қадрлай олмаганимизда!

Ахир ўша X асрда қурилган сув омбори ҳам ортиқча, тасодифан келадиган катта оқимга мўлжалланган бўлиб, тўғоннинг ғарбий чекка қисмида паст-баланд қилиб ўтказилган тўққизта қувур орқали хавф даф қилинган. Демак, ота-боболаримиз катта сел оқимини назарда тутган ҳолда сувнинг тик босими ва ағдарувчи кучинигина эмас, тез-тез бўлиб турадиган зилзилаларни ҳам ҳисобга олганлигини тўғон асосининг зинапоясимон кўринишидан илғаш қийинмас. Шунинг учун ҳам қадимий тўғонларнинг замонавийларидан ҳеч қандай фарқи йўқ, деб ёзади профессор А. Муҳаммаджонов.

Узумнинг «куяси» — зах. Зах бўлдими, ҳосил ололмайсиз. Биргина сув омборининг қўлидан не иш келар эди, дерсиз. Қанийди битта бўлса! Биргина шу атрофда Оқдарё, Каттақўрғон, Тўсинсой. Оқчоб сув омборлари бор энди эса бизнинг Оқтепасой —бу ҳазилакам намлик эмас.

Ана, қўшни Тўсинсой сув омбори туфайли токзорлар касалликка чалинмоқда. Ер юзининг фақат шу митти парчасида битадиган неъмат — Учқора майизи наҳотки бизнинг замонга келиб завол топса! Журналист З. Баҳриддинов («Шарқ юлдузи», 1989, № 7), сув омборларининг майизчиликдаги бундай «хизматлари»ни муносиб баҳолаган.

Ота-боболаримиз касб-корини давом эттирсак, ҳеч ким ишсиз қолмаса керак. Қўшработ — азалдан боғбонлар эмас, чўпонлар юрти. Қани ўша сурув-сурув қўй-қўзилар, лов-лов ёнган гиламлар, олачалару шолчалар? Ёки ҳозирги қизлар тўқий олишмайдими? Ўргатиш, ширкат тузиш керак. Энди Оқтепа воҳасига эниб тушаверсак, ҳақиқатан аҳоли тиғиз жойлашгандек туюлади. Давлат хўжалиги ернинг ярмини эгаллаб ўтиргандан сўнг аҳоли тиқилинчда яшамасинми? Ер-сув халқникими, давлат хўжалиги эгаллаб олган серсув ерларнинг бир қисмини олишсин одамлар! Шунда танглик ҳам бўлмайди.

Ҳалокат ёқасида турган қадимий Каттаариқ соҳилларида ҳар қадамда ё асрий тут, тол, терак ёки бошқа бир мевали дарахт бор. Дейлик, ариқнинг узунлиги 15 километр, икки соҳилида 30.000 туп атрофида дарахт кўкариб турибди. Бетон нов ётқизиш жараёнида хоҳласак, хоҳламасак, «қудратли техникамиз» уларни топтаб йўқотади. Қолган қисми эса тубидан оқаётган насибасидан бебаҳра қолиб қуриб-қовжираши аниқ. Ваҳоланки, воҳага мўътадиллик бахш этиб турган минглаб дарахтлар асрлар давомида вояга етган эди.

Бунчалар бағритошмиз! Айтайлик, қайтадан дарахт ҳам экамиз. Қаерга? Бетон новнинг ичигами? 30.000 эмас, 30 туп кўчат кўкартириш осоними? Қолаверса, бир дарахт вояга етиши учун бир йигит умри керак.

Қишлоқнинг ўртасидан солланиб оқаётган ариқ манзараси қайдаю, сўппайган бетон нов кўриниши қаёқда! Худди Мирзачўлдагидек-да. Ахир, гўзалликни қачон қадрлай оладиган бўламиз?. Биз ўша ариқда чўмилиб катта бўлганмиз. Ота-боболаримиз қувнашимизга шароит яратиб беришган. Нима учун ўша қарзни узмаслигимиз, ёш авлоднинг яйраши, соғлом ўсишига имкон яратувчи табиий меросимизни йўқотишимиз керак?

Воҳа шунча алғов-далғов бўлаётган экан, нима бало, Оқтепасой кўзи сўқирлар, қулоғи оғирлар водийсими, дерсиз? Худо асрасин!

«Истиқбол сари» рўзномаси дастлаб (1990 йил 1 февраль) «Оқтепасой» сув омбори керакми?» дея дадил чиқиш қилди ва унга фуқаролар овози қўшилди. Аммо асосий куч амалдорлар тарафига ўтиб, тарозининг нариги палласи оғир келавергач, дарров ўша посангига сакраб, «Ҳа, сув омбор керак» (шу рўзнома, 13 февраль), «Сув келтирган азиз» (шу рўзнома, 13 март) номли катта-катта мақолалар эълон қилинди. Омборни рад этган мақолалар эса қайчиланиб (муаллифлар эътирози) «Хатлардан сатрлар» рукни остида номигагина босилиб, раддиялар соясида қолиб кетди. Эл оғзида: тавба, рўзнома кечагина ундай деяётган эди, бугун бундай, хўш, ошкоралик экан, нега унда амалдорлар хати таҳрирсиз (муҳарририятнинг тан олиши бўйича) босилади-ю, қолганлари қайчиланади, деган сўзлар юрибди. Бизнинг бефарқлигимизга ҳам аслида мана шундай субутсизликлар сабаб бўлмоқда. Халқ сўзи бекадр бўлиб туюлмоқда. Мажлисларнинг ҳужжатлари бир хил — сув омбори керак, деб сўйлаcалар, худди ўша ҳужжатга имзо чеккан баъзи кишилар тўй-маъракаларда «керак эмас» деб гапирадилар. Бир вақтлар илғор фарзандлари отилаётганда милтиқ ўқлаб бериб турган эдилар, энди ўз оёқларига болта уришмоқчи. Хуллас, нима бўлганда ҳам авлод бахтига Оқтепасой оқиб турсинда.

Асрор НИЗОМОВ,
геология-минералогия фанлари номзоди.

ТАҲРИРИЯТДАН. Экологик танглиқлар исканжасида иқтисодий касинликлар авж олаётган экан, уларни бир-бирини ривожлантирувчи муштарак дард деб тушунмоқ лозим. Иллатнинг ривожланишига шароит яратиб бермоқ ҳалокат жари томон яна бир қадамдир.

Ўнлаб илмий ва оммабоп мақолалар, «Чучук сув манбаи» (1984), «Ҳисор булоқлари» (1989) китобларининг муаллифи, геология-минералогия фанлари номзоди Асрор Низомовнинг мақоласини чоп этар эканмиз, уни безовта қилаётган дардларга Ўзбекистон Табиати ва муҳофаза қилиш, Оролни қутқариш комитетлари ва Самарқанд вилояти раҳбарлари ҳам шерик бўлишар, деган умиддамиз. Мулоҳазаларингизни кутамиз.

Бўз ноҳиясидаги Манноп Жалолов номли шўро хўжалиги пахтакорлари бу йил 3150 гектар ерда ғўза ўстиришмоқда. Ҳар гектар ердан 30 центнердан хирмон кўтариш уларнинг азму қарори.

Айни кунларда хўжаликда ғўза парвариши кун сайин авж олдирилмоқда. Барчанинг диққати майдонларда мажбуриятга яраша ҳосил тўплашга қаратилган. Бу борада байналмилалчи жангчилар ака-ука Собиржон ва Соибжон Исоқовлар кўпчиликка ўрнак бўлишаётир. Улар чопиқ тракторларини моҳирлик билан бошқаришиб, мўл ҳосилга замин ҳозирлашмоқда.

СУРАТДА: ака-ука Собиржон ва Соибжон Исоқовлар.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ «ЎЗБЕКИСТОН ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ФАНЛАРИ АКАДЕМИЯСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ҲАҚИДА»ГИ

ФАРМОНИГА ШАРҲ

Республика деҳқончилик-саноат комплексида анчагина илмий салоҳият тўпланган. 37 та илмий-тадқиқот ҳамда лойиҳа-конструкторлик ташкилотида ва аграр йўналишдаги тўртта олий ўқув юртида қишлоқ хўжалиги муаммолари тадқиқ этилмоқда.

Қишлоқ хўжалигини илмий жиҳатдан таъминлашнинг мавжуд тузилмаси, республика ҳудудида жойлашган илмий муассасаларнинг идоралараро тарқоқлиги, ягона мувофиқлаштириш марказининг йўқлиги республика қишлоқ хўжалик фани имкониятларидан самарали фойдаланишга йўл қўймаяпти.

Республика Президенти фармони билан ташкил этилган Ўзбекистон қишлоқ хўжалик фанлари академияси аграр соҳа илмий муассасалари ва олий ўқув юртларида олиб борилаётган илмий-тадқиқот ва лойиҳа-конструкторлик ишланмаларини мувофиқлаштириб боришни таъминлаши керак. Аграр фаннинг барча кучларини тупроқ унумдорлигини ошириш, биотехнология, ғўза ва бошқа экинлар селекцияси муаммоларини ишлаб чиқишга, деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларини етиштиришнинг атроф муҳитни муҳофаза қилишни, меҳнат ва сув ресурсларини тежашни таъминлайдиган юқори самарали технологияларини яратишга қаратиш қишлоқ хўжалик фанлар академиясининг энг муҳим вазифасидир.

Қишлоқ хўжалик фанининг, бинобарин ишлаб чиқаришнинг келажаги кўп жиҳатдан кадрлар тайёрлаш даражасига боғлиқ. Аграр соҳа илмий муассасаларида бу хусусда ҳам кўпгина ҳал этилмаган муаммолар тўпланиб қолган.

Академиянинг ташкил этилиши юқори малакали кадрлар — тадқиқотларнинг илғор усулларини ўзлаштириб олган фан докторлари ва номзодларини тайёрлашни яхшилаш имконини беради.

Академия доирасида олимларнинг илмий тавсияларини натижадорлик билан жорий этиш, фан, техника ютуқлари ва илғор тажрибадан республика жамоа хўжаликлари ва давлат хўжаликлари амалиётида тўла фойдаланишлари учун барча шароит яратилади.

Қишлоқ советидан хат

МИНБАРБОП ГАПЛАР КЕРАК ЭМАС

Ўн йилдан бери турли даражадаги маҳаллий советлар бошқарувида, фаолиятида иштирок этиб келаман. Бу жабҳада тўпланиб қолган муаммолар сира тинчлик бермайди. Бундан 74 йил аввал қалқиб чиққан, баланд-баланд пештоқлардаги «Ҳокимият — Советларга!» шиори мамлакатда рўй берган турли даражадаги сиёсий-иқтисодий жараёнлар туфайли бироз шаклини ўзгартирса ўзгартирдики-ю, лекин мазмуни ўша-ўша: минбарбоп гаплар маҳаллий советлар эшигида акс-садо берганича ҳам йўқ. Ҳамон эски тос, эски ҳаммом. Қишлоқ ва қўрғон советлари чўнтаги қуруқ.

Республика Олий Кенгаши ўтган йили маҳаллий советлар депутатлари ҳаётига оид қатор қонунлар қабул қилди. Бозор иқтисодига ўтишнинг қоидалари; республикада халқ депутатларининг мақоми тўғрисида; маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш ва халқ депутатлари маҳаллий советлари тўғрисидаги қонунлар шулар жумласидандир. Бироқ бу қонунларни бажариш учун қишлоқ советларининг иқтисодий қудрати етарлими? Молиявий манбалар тўғрисида аниқ йўлланма борми? Масалан, ўзини ўзи бошқариш ва маҳаллий советлар тўғрисидаги қонуннинг 4-бўлими 33—35-ги моддаларида маҳаллий бюджетнинг асосий қисмини қишлоқ ва қўрғон советлари аҳолидан йиғиб давлатга топширишлари белгиланган. Лекин ана шу маблағни харж қилиш, сарфлашда маҳаллий советлар эътибордан тушиб қолган. Шу ўринда ижтимоий адолат принциплари қўпол равишда бузилаяпти. Хазина калити кимда бўлса, обрў ҳам, ҳокимият ҳам шунда деб бежиз айтилмаган.

Ижтимоий масалаларга, қурилиш, ободонлаштириш учун ажратилаётган маблағни сарфлаш ҳуқуқи қишлоқ советлари, маҳаллий депутатлар ихтиёрига берилмас экан, қуйи советлар обрўсини ошириб бўлмайди. Районларга капитал қурилиш учун давлат томонидан ажратилаётган маблағлар, жамоа, давлат хўжаликлари ва бошқа ташкилотларнинг ижтимоий ажратмалари қишлоқ совети тасарруфига берилса, шу ҳисобдан маълум миқдорда пул йиғилади. Ана ўшанда маҳаллий советлар ўз ўрамидан сайланган депутатлар ҳамда аҳоли билан маслаҳатлашиб, қурилиш қилиш имкониятига эга бўладилар. Бу эса маҳаллий советларга сайланган депутатларнинг олган наказларини бажаришлари учун шароит туғдиради.

Ўрни келганда ҳал бўлмаётган яна бир муаммони айтиб ўтмоқчиман. Марғилон, Қиргули, Фарғонадаги завод ва фабрикаларда қишлоқдан келган мингдан зиёд киши ишлайди. Очиғини айтганда, бу ишчиларнинг ўзлари яшаб турган қишлоққа бирор тийинлик нафи йўқ. Бинобарин иш жойидан олинаётган турли солиқлар ва ажратмалар улар яшаб турган қишлоқ советлари ҳисобига ўтказиб берилса адолатли иш бўлар эди.

Кейинги йилларда маҳаллий советларнинг обрў-эътиборини кўтариш тўғрисидаги қарор ва қонунлар амалда мутлақо бажарилмаяпти. Ҳатто молия ташкилотларининг «бюджет кўтармаяпти, пул йўқ» деган важи билан қишлоқ советларига қарашли машиналар сотиб юборилди.

Давлатни бошқариш, ҳокимиятга раҳбарлик қилиш советлари ихтиёрига берилди. Бироқ эскича иш услуби давом этаяпти. Менимча, маҳаллий советлар фикри билан ҳисоблашиш, уларнинг иш шароитларини яхшилаш фурсати аллақачон етган. Узоққа бормайлик, Президент фармонлари қуйида суст бажарилаяпти, деган фикрлар тез-тез айтилмоқда. Бунда жон бор, албатта. Шу ўринда аҳолига томорқа бериш тўғрисидаги масалаларга тўхталиб ўтмоқчиман. Ҳар бир жамоа хўжалиги ўртача 200 гектар атрофидаги ерни тақсимлаб берди. Шу майдонлар экин пландан чиқариб юборилди. Лекин бу томорқадан қандай фойдаланилаяпти? Битта хонадон уч-тўртта томорқага уй солиш, ҳовли-жой қуриш имкониятига эгами?

Мен шу ўринда Президентга фармон тайёрлаётган масъул ўртоқлар маҳаллий советлар фикри билан ҳам ҳисоблашишларини истар эдим.

Хуллас, дард кўпу дармон оз. Етмиш йиллик «Ҳокимият— Советларга!» шиорини халқ орасига олиб кирсаккина иш юришади, маҳаллий советларнинг ҳаётдаги ўрни топилади.

М. БАҲРОМОВ,
Тошлоқ районидаги Варзак қишлоқ советининг раиси.

ҲАДИС ИЛМИНИНГ АМИРИ

ИМОМ ИСМОИЛ БУХОРИЙ МЕРОСИГА НАЗАР

Ислом динида Қуръони карим асосий манба бўлиб, пайғамбар алайҳиссаломнинг ҳаёти ва фаолияти ҳамда унинг диний, ахлоқий кўрсатмаларини ўз ичига олган ҳадислар эса ундан кейин турадиган иккинчи ғоявий таълимотлардир. Мусулмон дунёсининг ижтимоий, ҳуқуқий ва ахлоқий ҳаётида ҳадислар муҳим аҳамиятга эга. Уларни тўплаш, шарҳлаш, тарғиб қилиш билан шуғулланган олимлар муҳаддислар деб аталганлар.

VIII асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб ҳадисларни тўплаш ғоят тараққий қилиб, ҳадис илми билан шуғулланиш энг севимли ва зарурий машғулот даражасига етган. Манбаъларда келтирилишича, саккизинчи асрнинг ўрталаридан то ўн биринчи асрнинг ўрталаригача ҳадис илми билан Шарқнинг турли мамлакатларида тўрт юздан ортиқ муаллиф шуғулланган. Ислом уламолари ўртасида ҳадисларнинг тўғрилигига, уларнинг ишончли манбаларга асосланишига алоҳида эътибор берилган. Чунончи, ўша даврнинг ўзидаёқ новниқ, чалачулпа, ҳатто сохта ҳадислар ҳам эл орасида тарқала бошлаган. Бунинг олдини олиш учун улар қайта-қайта обдон текширилиб, олимларнинг беТиним меҳнатлари натижасида асл (ҳақиқий) ҳолига келтирилиб, ёзма равишда қайд қилинган.

Ҳадис илмининг ривожида олтин давр ҳисобланган ҳижрий учинчи (мелодий тўққизинчи) асрда бу борада катта муваффақиятлар қўлга киритилган. Чунончи, бутун ислом дунёсида энг нуфузли манбаълар деб тан олинган олтита ишончли ҳадислар тўпламининг (ассиҳоҳ ас ситта) муаллифлари яшаб ижод қилганлар. Яна шуниси диққатга сазоворки, мазкур олти муҳаддиснинг деярли ҳаммаси Ўрта Осиё халқлари вакилларидан бўлиб, улар: Абу Абдуллоҳ Муҳаммад ибн Исмоил Ал-Бухорий (194/810 — 256/870), Имом Муслим ибн ал-Ҳажжож (206/819—261/874), Абу Исо Муҳаммад ибн Исо Ат-Термизий (209/824—279/892), Имом Абу Довуд Сулаймон Сижистоний (202/817—275/880), Имом Аҳмад Ан-Насоий (215/830—303/915), Имом Абу Абдуллоҳ Муҳаммад ибн Язид ибн Можжа (209/824—273/886) каби сиймолардир. Ушбу муҳаддисларнинг ҳар бири ҳадис илмининг ривожига салмоқли ҳисса қўшган машҳур олимлардан ҳисобланади. Лекин шу билан бир қаторда «Ҳадис илмида амир ул-мўмининийн» деган шарафли номга сазовор бўлган имом ал-Бухорий алоҳида эътиборга молик буюк олимдир.

Унинг тўлиқ исми Абу Абдуллоҳ Муҳаммад ибн Исмоил ибн Иброҳим ибн ал Муғийра ибн Бардазбеҳ ал-Жуафий ал-Бухорий бўлиб, у ҳижрий ҳисобда 194 йил шаввол ойининг 13 куни (810 йил 20 июль)да Бухоро шаҳрида таваллуд топган. Бошқа кўпгина олимлардан фарқли ўлароқ ал-Бухорий туғилган сана аниқ кўрсатилишига сабаб шулки, унинг отаси Исмоил ўз даврининг илмли одамларидан бўлиб, ўғлининг туғилган кунини ўз қўли билан ёзиб кетган қоғоз замондош олимлар ихтиёрига етган ва шу хусусда ҳам унинг аниқлигига ҳеч шубҳа йўқ. Ал-Бухорий ёшлигидаёқ отаси вафот этиб, онаси тарбиясида ўсган. У ёшлигидан ақл-идрокли, ўткир зеҳнли ва маърифатга ҳаваси кучли бўлиб, турли илм-фанларни, айниқса ҳадис илмини зўр қизиқиш билан эгаллайди. Манбаъларда кўрсатилишича, у ўн яшар чоғидан бошлаб ўз юртидаги турли ривоятчилардан эшитган ҳадисларни, шунингдек Абдуллоҳ ибн—ал-Муборак ва Вакий каби олимларнинг ҳадис тўпламларини мутоала қилиб ёдлаган, устози Шайх Доҳилий билан ҳадис ривоятчилари ҳақидаги қизғин баҳсларда қатнашган, 825 йили ўн олти яшар ал-Бухорий онаси ва акаси Аҳмад билан Ҳижозга қараб йўл тутади, муқаддас шаҳарлар Макка ва Мадинани зиёрат қилиб, олти йил Ҳижозда яшаб, ҳадис илмидан астойдил таълим олади. Шундан кейин ўз билимини янада ошириш мақсадида ўша пайтда илм-фанининг йирик марказларидан ҳисобланган Дамашқ, Қоҳира, Басра, Куфа, Бағдод каби шаҳарларда яшаб, у жойлардаги машҳур олимлардан ҳадис билан бир қаторда фиқҳ илмидан ҳам таълим олади, йирик олимлар даврасида илмий баҳслару мунозараларда қатнашади ва илм толибларига дарс ҳам беради. Имом Ал-Бухорий ҳаётининг кўп қисми хорижий элларда мусофирчиликда ўтиб, илм талабида у Шарқнинг кўпгина шаҳарларида бир неча мартадан бўлади. Бу ҳақда унинг ўзи: «Миср, Шом, Месопотамияга икки мартадан, Басрага тўрт марта борганман, Ҳижозда олти йил яшаганман, Бағдод ва Куфа шаҳарларига неча марта борганим ҳисобини билмайман», деган экан. У сафарда чоғида ҳам, бир шаҳарда муқим турганда ҳам илмини ошириш борасида тинимсиз ишлар, тўплаган ҳадисларини оққа кўчирар эди. Муаллифнинг ёзишича, Бағдодда истиқомат қилган пайтда кўпинча ойнинг нурида ижод қилиб, қоронғи кечаларда шам ёруғида китоб ёзар экан.

Илм ошириш мақсадида ал-Бухорий жуда кўплаб олимлардан таълим олади. Нишопурлик ал-Ҳакимнинг (1015 йилда вафот этган) ёзишича устозларининг сони тўқсон атрофида бўлиб, улар жумласидан Муҳаммад ибн Юсуф ал-Ғарйобий, Убайдулла ибн Муса ал-Абасий, Абу Бакр Абдулла ибн Аз-Зубайр Ал-Ҳамийдий ибн Роҳавайҳ номи билан машҳур бўлган Имом Исҳоқ ибн Иброҳим, Имом Аҳмад ибн Ҳанбал, Али ибн ал-Мадийний ва бошқаларни кўрсатиш мумкин.

Ўз навбатида ал-Бухорий ҳам кўпгина шогирдларга устозлик қилган, Исҳоқ ибн Муҳаммад Ар-Рамодий, Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ал-Маснадий, Муҳаммад ибн Халаф ибн Қутайба, Иброҳим ал-Ҳарбий, Абу Исо ат-Термизий, Муҳаммад ибн Наср-ал-Марвазий, Муслим ибн ал-Ҳажжож каби етук олимлар ҳам унинг шогирдлари.

Термизлик машҳур муҳаддис Абу Исо ат-Термизий ал-Бухорийга ҳам шогирд, ҳам сафдош ҳисобланиб, уларнинг ўзаро муносабатлари ибратли бўлганлигидан бунга муфассалроқ тўхталамиз. Узоқ йиллар Шарқнинг турли-туман мамлакатларига сафар қилгандан кейин умрининг охирларида ал-Бухорий беш (836—868) йил Нишопурда яшаб, мадрасада ҳадис илмидан дарс берган. Ўша пайтда Нишопур мусулмон Шарқидаги энг йирик илмий марказлардан бирига айланганлиги сабабли кўп машҳур олимлар шу шаҳарда тўпланган эдилар. Ал-Бухорийнинг ат-Термизий билан учрашуви ҳам Нишопурда юз бериб, диёримиздан чиққан икки машҳур муҳаддис ўртасида унутилмас, қизғин илмий баҳслар, кўпдан-кўп ижодий, дўстона учрашувлар бўлиб ўтади. Ат-Термизийнинг ёзишича, у ўз асарлари учун кўп маълумотларни ал-Бухорий билан учрашувларидан олган. Шу билан бирга ал-Бухорий ҳам ат-Термизийнинг билимини юқори баҳолаб, «Мен сендан кўрган фойда сен мендан кўрган фойдадан ортиқроқ», деб унга нисбатан чуқур ҳурматини билдирган. Ат-Термизий ўз устози ва сафдоши ал-Бухорийни бутун умри давомида ҳурматлаб, унга самимий садоқатда бўлган. Араб тарихчиси Шамсуддин аз-Заҳабийнинг (1274—1347) «Тазкират ул-ҳуффоз» («Ҳофизлар ҳақида тазкира») номли асарида ёзишича, ат-Термизий ўз устозининг вафоти туфайли қаттиқ қайғу-аламга ботиб «кўп йиғлаганидан ҳатто кўзлари кўр бўлиб қолиб, узоқ йиллар кўзи ожиз ҳолда яшади».

Имом ал-Бухорий нафақат йирик олим эди, балки ўзининг гўзал хулқ-атвори, одамохунлиги, мурувватлилиги, ҳимматлилиги ва беқиёс саховатлилиги билан бошқалардан тамомила ажралиб турган. У зеҳни ўткирлиги ва ёдлаш қобилиятининг кучлилиги билан ҳам халқ орасида ғоят шуҳрат қозонган. Манбаларда ал-Бухорийнинг 600 мингга яқин ҳадисни ёд билгани қайд қилинган.

Имом ал-Бухорий хориждан қайтгач ўз ватани Бухорода кўплаб шогирдлар ва уламоларга ҳадис илмидан сабоқ бериш билан машғул бўлади. Кўпчилик уни ҳурмат қилган, аммо баъзи ҳасадгўй, қора ниятли кишилар ал-Бухорийни кўролмас эдилар. Натижада ҳасадгўйларнинг хатти-ҳаракати туфайли Бухоро амири Холид ибн Аҳмад аз-Зуҳалий билан ал-Бухорийнинг алоқаси бузилиб қолади. Бунга сабаб, амир олимдан ҳузурига келиб «ал Жомиъ ас-саҳийҳ», «Ат-таърих» китобларини ўқиб беришни талаб қилади. Лекин ал-Бухорий «Мен илмни хор қилиб, уни ҳокимлар эшиги олдига олиб бормайман, кимга илм керак бўлса, ўзи изласин. Лекин оллоҳ охират куни илмини яширмай уни толибларга сарф қилгани учун мени кечиради», деган жавобни айтади. Амирга бу жавоб ёқмай, фитначи, бўҳтонкор шахсларнинг гапига кириб ал-Бухорийга шаҳарни тарк қилишни буюради. Шундан кейин ал-Бухорий Самарқандга қараб йўл олади ва бирмунча муддат Хартанг қишлоғида ўз шогирдлари ва қариндош-уруғларникида яшагандан кейин оғир касалга чалиниб ҳижрий 256 йил (мелодийда 870 йил 1 сентябрь) 62 ёшида вафот этади ва шу ерда дафн қилинади. Эндиликда унинг қабри давлат томонидан муҳофаза этиладиган зиёратгоҳ, табаррук жойлардан ҳисобланади.

Имом ал-Бухорий авлодларга бой ва қимматли илмий мерос қолдирган бўлиб, у ёзган асарларнинг сони йигирмадан ортиқдир. Улардан «Ал-Жомиъ ас-саҳийҳ», «Ад-Адаб ал-муфрад», «Ат-таърих ас-сағий», «Ат-таърих ал авсот», «Ат-таърих ал-кабийр», «Китоб ал-Илал», «Барр ул волидайн», «Асоми ус-саҳоба», «Китоб ал-куна» ва бошқаларни кўрсатиш мумкин. Буюк алломанинг энг муҳим асари, шубҳасиз, «ал Жомиъ ас-саҳийҳ»дир. Бу асар «Саҳийҳ ал-Бухорий» номи билан ҳам машҳур. Унинг ғоят аҳамиятли томони шундаки, имом ал-Бухорийгача ўтган муҳаддислар ўз тўпламларига эшитган барча ҳадисларини танлаб ўтирмай қаторасига киритаверадилар. Имом ал-Бухорий эса турли ровийлардан эшитган ҳадисларни табақаларга бўлиб, уларнинг ишончли (яъни саҳийҳ)ларини ажратиб, алоҳида китоб яратди.

Аллома ибн-Салоҳнинг таъкидлашича, ал-Бухорийнинг бу асарига киритилган ишончли ҳадисларнинг сони такрорланадиганларни билан бирга 7275 та бўлиб, такрорланмайдиган ҳолда эса 4000 ҳадисдан иборат.

Бу шарафли ишни биринчи ал-Бухорий бошлаб берган бўлиб, кейин қатор олимлар унга тақлид қилиб, шу зайлда ҳадислар тўпламини яратганлар. Имом ал-Бухорийнинг ушбу йирик асари ёзилганига тахминан 1200 йил бўлди, ўша даврдан бошлаб токи шу вақтгача у ислом таълимотида Қуръондан кейинги иккинчи ўринда турадиган муҳим манба сифатида юқори баҳоланиб келмоқда. Имом ал-Бухорийнинг ушбу асари муҳим манбаъ ҳисобланиб, турли шаҳарларда унинг нусхалари кўп тарқалган. Ҳатто ўрта асрларда яшаган баъзи адиб ва ҳаттотлар учун бу асар нусхаларини кўчириш тирикчилик манбаи ҳам бўлган. Жумладан, таниқли адиб ва тарихчи ан-Нувайрий (у 1332 йилда вафот этган) ал-Бухорийнинг ушбу асаридан саккиз нусха кўчириб, ҳар бирини минг дирҳамдан сотган. 1325 йилда кўчирилган саккиз жилддин иборат гўзал бир нусхаси ҳозир Истанбулда сақланмоқда. «Ал Жомиъ — ас-саҳийҳ»га кўпдан-кўп шарҳлар битилган бўлиб, муҳим манба сифатида у қайта-қайта нашр ҳам қилинган. Имом ал-Бухорий тўпламларига киритилган ҳадислар фақат ислом таълимотига оид умумий қоидаларни акс эттириш билан чекланиб қолмайди. Улар меҳр-муҳаббат, сахийлик, очиқ кўнгиллилик, ота-она, аёллар ва катталарга ҳурмат, етим-есирларга мурувват, фақир-бечораларга ҳиммат, ватанга муҳаббат, меҳнатсеварлик ва ҳалолликка даъват этиш каби ҳақиқий инсоний фазилатлар ва намунали тартиботлар мажмуасидир. Унда нима яхши, нима ёмон, нимани қилиш керак, нимадан ўзни тийиш лозимлиги ҳақида ҳозирги жамиятимиз аҳли, айниқса ёш авлод учун катта тарбиявий аҳамиятга эга йўл-йўриқлар, панд-насиҳат ва ўгитлар акс эттирилган.

Буюк ватандошимизнинг номи бутун ислом дунёсида самимий меҳр-муҳаббат, катта ҳурмат-эътибор билан тилга олинади. Шарқнинг турли бурчакларида имом ал-Бухорийнинг номини эшитмаган бирор кимса, унинг илму заковати етмаган бирор жой бўлмаса керак. Тақдир тақозоси билан бир вақтлар Шарқу Ғарб мамлакатларига бориб қолиб, у жойларда муқим яшаётган ватандошларимиз ал-Бухорийнинг юртдошлари деб аталиб, уларга нисбатан иззат-икром билан муомалада бўладилар. Мусулмон дунёсининг барча мадрасаю дорилфунунларида ал-Бухорийнинг ўлмас асарлари пайғамбар алайҳиссалом суннатлари бўйича асосий дарслик, қўлланма-дастуриламал ҳисобланади. Давлат ва жамоат арбоблари, уламолар, дин пешволари ал-Бухорий асарларидан ҳар бир қадамда истифода қилиб, унга таяниб иш тутадилар.

1974 йилда Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари Диния бошқармаси ташаббуси билан жумҳуриятимизда бутун ислом дунёси вакиллари иштирокида алломанинг 1200 йиллик юбилейи нишонланган эди. Унинг шоҳ асарлари ҳисобланмиш «Ал-Жомиъ ас-саҳийҳ» ва «Ал-адаб ал-муфрад» китоблари Тошкентда қайтадан нашр қилиниши ал-Бухорий меросини ўрганишда катта аҳамиятга эга бўлди. Тошкентдаги диний олий маъҳаднинг имом ал-Бухорий номи билан аталиши бундан ўн икки аср муқаддам илм-фан йўлида беқиёс катта хизмат қилган буюк олимга чуқур ҳурмат-эътиборнинг рамзидир. Алломанинг Ҳартанг қишлоғида жойлашган салобатли мақбараси энг обод ва кўркам қадамжолардан бири сифатида ардоқланиб, ислом аҳли ва барча меҳмонлар учун табаррук зиёратгоҳ сифатида машҳурдир.

Бизнинг—улуғ бобомиз авлодлари олдида турган асосий вазифа ҳадис илмининг амири, буюк ватандошимиз яратиб кетган бой ва қимматли маданий меросни ўзбек тилига ағдариб, халқимизни ушбу бебаҳо хазинадан баҳраманд қилишдир.

Убайдулла УВАТОВ,
Жамолиддин ШАХОБИДДИНОВ.

1991 Алишер Навоий йили

ЁДААБ ОЛИНГ

МУҒ ДАЙРИ САРИ БУГУН ТАМАННО ҚИЛДИМ,
УЛ МУҒБАЧА ҲУСНИНИ ТАМОШО ҚИЛДИМ.
ДИН НАҚДИНИ КУФРИ БИРЛА САВДО ҚИЛДИМ,
КИМ, ҚИЛДИ БУ ИШКИМ, МЕН РАСВО ҚИЛДИМ.

«Томоша» фольклор театр-студияси ташкил топганига кўп бўлгани йўқ. Лекин у тезда томошабинларнинг эътиборини қозонди.

СУРАТДА «Томоша» фольклор театр-студияси қатнашчиларини кўриб турибсиз.

Ф. ҚУРБОНБОЕВ олган сурат.

ХЎЖАНДДАН ХАБАРЛАР

ЎЗБЕК МАДАНИЯТИ МАРКАЗИ

ХЎЖАНД шаҳрида ўзбек маданияти вилоят марказини ташкил этишга киришилди. Ташаббускор гуруҳ аъзолари орасида олимлар, Тожикистон, вилояту район депутатлари, хўжаликлар раҳбарлари, шоиру ёзувчилар, журналистлар, оддий меҳнаткашлар бор.

Қадим-қадимдан иноқ яшаб келаётган тожиклар билан ўзбеклар ўртасидаги дўстликни янада мустаҳкамлаш, вилоятда истиқомат қилаётган ўзбеклар олдида турган муаммоларни ўрганиб чиқиш, миллий-маданий, байналмилал тарбияни янада яхшироқ йўлга қўйиш, ўзбек, тожик ва бошқа халқлар маданияти, адабиёти, санъатини ривожлантириш, ўзаро ҳамкорликни кўчайтириш ўзбек маданияти марказининг дастури бўлади.

АБДУЛЛА ҚАҲҲОРГА ЭҲТИРОМ

ВИЛОЯТНИНГ Ашт районидаги Ашт қишлоқ совети ҳудудида жойлашган 47-ўрта мактаб эндиликда атоқли ўзбек ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор номи билан атала бошланди.

Бу хайрли иш республикада ўтган «Хотира ҳафталиги» кунларида рўй берди. Зеро, хассос адиб А. Қаҳҳор аштликлар учун жуда қадрдон. Буюк сўз устасининг номи тилга олинганда «ҳамюртимиз» деб фахрланишади бу ердагилар. Чунки А. Қаҳҳор Ашт қишлоғида туғилиб вояга етган.

«ТЕМИР ХОТИН» ТОЖИКИСТОНДА

ШУКУР БЎРҲОНОВ номли Нов ўзбек давлат мусиқали драма театри ижодий жамоаси машҳур «Темир хотин» асарини томошабинларга тақдим этди.

Спектаклни Тожикистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби, Камол Хўжандий номли вилоят театри бош режиссёри Ислом Саломов саҳналаштирди. Бош ролни театрнинг иқтидорли артисти Тоҳир Маликов ижро этмоқда.

Алижон ЕТМИШБОЕВ.

БУГУН: «Народное СЛОВО» саҳифаларида

Кеча Тошкентда ўз ишини бошлаган Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси очилиши ҳақидаги ахборот ва ана шу анжуманга бағишланган материаллар рўзноманинг биринчи саҳифасидан ўрин олган.

Ақл билан иш юритилса одамлар фаровонлигини, турмуш даражасини янада яхшилаш мумкин, деб ҳисоблайди халқ депутатлари Дўстлик район советининг раиси, район партия комитетининг биринчи секретари Норбек Қаюмов. Иккинчи саҳифадан ўрин олган Д. Платоновнинг шу ҳақдаги мақоласида районда олиб борилаётган диққатга сазовор ишлар, изланишлар, имкониятлар, қўлга киритилаётган ютуқлар нимадан иборат эканлигини ўқишингиз мумкин. Шу саҳифадан Фарғонадаги «Марказ» бирлашмасининг Қирғизистон ва Тожикистондаги корхоналар билан ўрнатган фойдали алоқаси ҳақидаги корреспонденция ҳам ўрин олган.

Президент фармони жойларда яхши бажарилмаётганлиги, фахрийлерга кам эътибор берилаётганлиги ҳақида Ўзбекистон ССР халқ назорати комитети бўлими мудирининг ўринбосари В. Штапов ҳикоя қилади. Газетага келган хатларга обзор ҳам учинчи саҳифага жойлаштирилган.

Шарқнинг буюк донишманди Фаробий ҳақидаги мақола, Низомий номли Тошкент давлат педагогика институти қошидаги студентлар театри маъмуриятининг лоқайдлиги туфайли ўз фаолиятини тўхтатганлиги ҳақидаги танқид ва бошқа мавзудаги хат-хабарлар билан тўртинчи саҳифада танишасиз.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

«Халқ сўзи» ва «Народное слово» рўзномаларининг таҳририятларига нашриёт ҳисоб-китоб ишлари тажрибасига эга бўлган малакали

БОШ БУХГАЛТЕР

керак.

Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19 уй, 5-хонага мурожаат қилинсин

Октябрь районидаги А. Икромов номли 102-ўрта мактаб ўқувчилари Тошкент билан биродарлашган Сиэтл шаҳридаги тенгдошлари билан яқин алоқа ўрнатишган. Денгиз ортидаги мамлакатдан келган ўн икки нафар ўқувчи тошкентлик дўстларининг меҳмони бўлишди. Улар инглиз тилини ўқитишга ихтисослашган ушбу мактабнинг энг аълочи ўқувчилари оилаларида бир ҳафта яшадилар. Ҳар бир кун таассуротларга бой бўлди: мактабда дўстлик кечаси ўтказилди, Навоий номли театрда «Золушка» балетини томоша қилишди, хонадонларда, Бурчмулладаги кашшофлар дам олиш масканида, машҳур санъаткор Тамарахоним ҳузурида, кўҳна Самарқанд бўйлаб сафарда бўлдилар. Айни пайтда тошкентлик ўқувчиларнинг Сиэтлга жавоб ташрифи хусусида келишиб олинди. Шу тариқа улар ҳам Америка ва Ўзбекистон ўртасидаги дўстлик алоқаларини мустаҳкамлашга ҳисса қўшмоқдалар.

СУРАТДА: учрашувдан лавҳа.

Маъмур НАЗАР олган сурат.

Халқ табобати

ФАҚАТ ЯХШИЛИКНИ ЎЙЛАШ КЕРАК

Ўшанда тўртинчи синфда ўқирдим. Юзимга яра тошиб кетган. Тери касалликлари диспансерига қатнадим. Тузалавермагач, касалхонага ётқизишди. У ерда чамаси 16 кунлар бўлдим. Тузалишдан дарак йўқ, қайтанга яра аъзои баданимга тарқалиб кетаяпти. Ниҳоят, бувим уйга олиб кетдилар.

Ақлим кириб, дўхтирлар даволаб бўлмайдиганларга жавоб беришади, деб эшитганим учунми, ваҳимадаман...

Уч кунгача отин ойилар йиғилиб, мени ўқишди. Ислик чиқариб, чалпак, ҳолвайтар пиширишди. Кейин қўшнимиз Мадаминжон қассоб амакининг уйига қатнадим. У киши қассоб пичоқларини чарх-тошга уч марта уриб аллнималарни пичирлаб ўқир, сўнг пичоқни юзимга суртардилар. Учинчи кун эса тасодифми, ёки бувим айтганларидай худонинг қудратими, пичоқни тошга урганларида, у сопидан синиб кетди. Шунда Мадаминжон амаки:

— Сенга кўз тикканнинг кўзи ўзига урсин, — дедилар.

Бир кунда юзимдаги яралар тўкилиб кетганди...

Зулфия опа Аҳмаджонова ҳақида эшитганимда, кўп йиллар илгари йўқотган нимамнидир топгандай бўлдим. Опани излаб бордим. Яна ва яна бориб кузатдим. Лекин ҳар гал шифокорнинг меҳрига ташна, ундан нажот истаб, дардига даво кутиб ўтирганлардан истиҳола қилиб, суҳбатни мухтасар этаман.

— Ўзим медицина ҳамшираси эмасманми, экстросенслар, табибларга ишонмасдим, — дейди Зулфия опа. — Қаттиқ бетоб бўлдим. Биоток билан даволовчилар ҳақида мақолалар ўқиб, мен ҳам борсам тузалиб кетармиканман, деб ўйладим. 1989 йили Элёр Холмуҳамедов мени даволаш билан бирга, шундай қобилиятим борлигини ҳам кашф этди. Болалар билан шуғулланиш учун гуруҳ очишни таклиф қилганида роса ажабланганидим... Ҳозир ўқувчиларим сони 20 дан ошди.

— Шогирдларингизга нималарни ўргатасиз?

— Қўлимизда ҳеч қандай қўлланма йўқ. Ўзимизнинг тажрибалар, кузатишлардан келиб чиқиб гипнотерапия, мануалтерапия, йоглар тўғрисида тушунчалар беришга ҳаракат қиляпмиз. Медитация ҳолатида бемор руҳини тозалаш, табиат билан тиллашиш, суратга қараб даволаш усуллари устида иш олиб боряпмиз. Диққатимизни кўпроқ суратга қараб даволаш усулига қаратяпмиз. Бу — даволанишга кела олмайдиган, узоқда яшайдиган беморларга қулай. Одамлар, ҳайвонлар, ҳатто ўсимликлар ҳам ўзидан энергия чиқариб, табиатдан энергия қабул қиладилар. Инсон ўз танасидаги энергияни бошқара олса, демак, у ташқи муҳитда мавжуд бўлган барча жонли мавжудотларнинг биомайдонига таъсир қилиш кучига эга. Одам ўз биомайдонини жуда узоқ масофагача кенгайтира олади.

Даволаш даврида ўша беморнинг касал аъзоларини тасаввур қилиш ва мияни бошқа фикрлардан халос этиш, фақат яхшиликни ўйлаш керак.

Ҳа, фақат яхшиликни ўйлаш керак. Зулфия опанинг сўзларини такрорлар эканман, излаганим — мен истаган нарса — яхшилик, бир-бирига самимий меҳр-муҳаббатни, инсоний оқибатни топгандай бўламан.

Шаҳноза МИРЗАРАҲМАТ қизи

Тошкент.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖУРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди 02.00.
Индекс: 64608. 5587-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12